

MALMÖ HÖGSKOLA
Hälsa och samhälle

NÅGOT ANNAT ÄN HETERO

EN STUDIE OM KVINNOR SOM BRYTER FRÅN HETERONORMEN I MUMBAI

JESSICA SALOMONSSON
MARIE WENTZEL

SOMETHING OTHER THAN HETERO

**A STUDY ABOUT WOMEN WHO DIFFER FROM
THE HETEROSEXUAL NORM IN MUMBAI**

**JESSICA SALOMONSSON
MARIE WENTZEL**

Abstract

Our aim of this degree project in social work in multicultural environment is to get insight into the crucial circumstances effecting women who define their sexuality as something other than heterosexual and living in Mumbai, India. We travelled to Mumbai with the purpose of doing a field study consisting of nine interviews with individuals from different backgrounds who all have insight and experience in the chosen field. From an intersectional and poststructuralist perspective we are attempting to discuss the power relations and structures that these women encounter in their everyday lives. The “heterosexual matrix” is intended to describe how heterosexuality is maintained and seen as the "normal sexuality". In order for heterosexuality to function as a norm it requires that one looks at sexual minorities as deviant. Women are expected to have no sexual desire in the current discourse and by defining themselves as something other than heterosexual they differ from one of the most basic norms of society. In our interviews the focus has been the difficulties and opportunities experienced by our informants. What experience do women who differ from the heterosexual norm have and what does this induce?

Keywords: Women, Sexuality, India, The heterosexual norm, "non heterosexuality"

NÅGOT ANNAT ÄN HETERO

EN STUDIE OM KVINNOR SOM BRYTER FRÅN HETERONORMEN I MUMBAI

JESSICA SALOMONSSON
MARIE WENTZEL

Abstrakt

Vår studie syftar till att få insikt i hur det kan vara att som kvinna bryta från den obligatoriska heterosexualiteten i en specifik kontext i Indien, nämligen Mumbai. Vi har under vår fältstudie i Mumbai intervjuat 9 personer. Dessa informanter definierar sig alla som något annat än heterosexuella, och alla utan en informant är kvinnor och urvalet består av olika ålder, bakgrund, religion, klass osv.

Utifrån ett intersektionellt samt poststrukturalistiskt perspektiv gör vi en ansats att problematisera de maktförhållanden som kvinnorna möter i sin vardag. Den *heterosexuella matrisen* syftar till att beskriva hur heterosexualiteten upprätthålls och ses som ”den normala sexualiteten”. För att heterosexualiteten ska fungera som norm krävs det att en ser på sexuella minoriteter som avvikande. Kvinnor förväntas inte ha något sexuellt begär i den existerande diskursen, och genom att faktisk själv benämna sig som något annat än heterosexuell avviker man från en av de mest grundläggande normerna i samhället. Att två kvinnor lever tillsammans är som vi redan nämnt något avvikande från normen, då människor förväntas att bo hos/med sina föräldrar tills de gifter sig. Vad kan det innebära att som kvinna bryta från den heterosexuella normen och istället leva/vilja leva i en samkönad relation? Vi har i våra intervjuer fokuserat på deras upplevelser av svårigheter och möjligheter i att avvika från heteronormen.

Nyckelord: Kvinnor, Sexualitet, Indien, Heteronorm, ”icke heterosexualitet”

Innehållsförteckning

1. Inledning och problemformulering	5
1.1 Syfte och frågeställningar	6
1.2 Disposition	6
2. Teoretiska perspektiv	7
2.1 Poststrukturalistisk teori	7
2.2 Intersektionellt perspektiv	9
3. Metod	12
3.1 Förförståelse och forskningsintresse	12
3.2 Materialinsamling	12
3.2.1 Litteraturgenomgång	12
3.2.2 Intervjuer	12
3.2.3 Metod för tolkning av intervjuerna	14
3.3 Urval	14
3.4 Positionering och etisk reflektion	15
4. Bakgrund och tidigare forskning	18
4.1 Mumbai, Indien	18
4.1.1 Tradition, religion och kultur	19
4.1.2 Familjen	20
4.2 Kvinna i Mumbai	20
4.3 Samkönade relationer- ett globalt perspektiv	21
4.4 Icke-hetreosexuell i Mumbai	23
4.4.1 Viktiga händelser senaste två åren	24
5. Presentation av informanter	26
6. Analys	28
6.1 Social kontext	28
6.1.1 Förväntningar	29
6.1.2 Boendestrukturer	30
6.1.3 Strävan efter självständighet	31
6.2 Att vara något annat än hetero	33
6.2.1 Synen på sexualitet	35
6.2.2 HBTQ-livet i Mumbai	36
6.2.3 Rädsla för diskriminering	39
6.4 Förändring och framtidshopp	40
7. Slutdiskussion	43
8. Källförteckning	46
8.1 Litteratur	46
8.2 Tidskrifter	48
8.3 Internet	48
Bilaga 1	49
Bilaga 2	51

1. Inledning och problemformulering

Ur ett globalt perspektiv är utvecklingen mycket påtaglig i Indien. Landet har världens näst snabbast växande ekonomi och inflytandet från väst blir allt större genom globaliseringsprocessen. De förändringar som sker innebär att traditionella normer ställs i kontrast mot nya tankar och uppdelningen mellan olika grupper i samhället är mycket tydlig. Situationen för kvinnor i Indien är komplex, trots att kvinnor i landet formellt kan ta del av lika politiska och civila rättigheter som män, är ett känt indiskt talesätt ”*as soon as a daughter is born she rests in the hands of death or of her future husband*”¹. Kvinnor ska alltså teoretiskt sätt ha lika inflytande och möjligheter som män men det går inte att frångå att strukturer i samhället präglar individer utifrån normer, traditioner och förväntningar där bland annat kön, klass och sexualitet spelar in. Vissa traditioner i Indien har resulterat i att döttrar ofta betraktas som mindre värda och eftertraktade än söner vilket innebär att många flickor får mindre mat och omsorg än pojkar, de får även sämre möjligheter till utbildning vilket resulterar i att kvinnan hamnar i en underordnad ställning i det indiska samhället. Detta kan exemplifieras med att kvinnans familj förväntas betala en så kallad hemgift vid giftermål² vilket leder till att döttrar kan betraktas som en ekonomisk börda.

Dessa företeelser kan ses som strukturer som konstruerats och fortgår i ett patriarkalt och heteronormativt samhälle vilket upprätthålls av tradition, kultur och religion. Heterosexualiteten blir i detta sammanhang en oreflekterad ”sanning” och självklarhet där annan sexualitet ställs i motsatsförhållande till den heterosexuella normen. Som ett exempel på den sexuella normens befastande i det indiska samhället infördes lagen section 377 år 1860 under det brittiska styret, lagen uttryckte ett förbud mot sexuella förbindelser ”mot naturen”. Denna lagstiftning är baserad på en snäv definition av ”sex” som något som enbart sker vid penetration. Detta innebär att sexuella förbindelser ”mot naturen” har setts som något som endast har berört manliga samkönade relationer medan kvinnliga samkönade relationer förbisågs och osynliggjordes. Efter flera års kamp för HBTQ³-personers rättigheter i Indien kom i juni 2009 domstolsutslaget av att avskaffa section 377. Detta beslut beskrivs av många som ett startskott för en förändrad syn gällande sexualitet i Indien.

Avskaffande av section 377 har dock varit mycket motarbetat och beslutet har väckt massiv kritik från bland annat landets religiösa ledare och förgrundsgestalter. Flera år innan domslutet gick igenom skapades filmen *Fire* 1996 av regissören och manusförfattaren Deepa Mehta. I filmen visas kvinnlig sexualitet i en hinduisk kontext på ett sätt som inte gjorts tidigare. Filmen visades på många platser i världen men i Indien ansågs den vara mycket kontroversiell och kom därför att bannlysas.

Det är mot denna bakgrund vi finner det intressant att titta närmare på kvinnor som bryter från den heterosexuella normen i en specifik kontext i det indiska samhället. Avskaffandet av lagen där ”homosexualitet” bedömdes vara ett brott samt osynliggörandet av kvinnlig sexualitet⁴ är anledningar till varför vi valt att belysa den indiska kontexten. En annan anledning är att vi båda finner en ny-

¹ Nussbaum, 2000

² Med en man

³ Homo Bi Trans Queer

⁴ Ett osynliggörande som är mer eller mindre universellt oavsett sexualitet.

fikenhet inför landet och hur dess kulturella, religiösa, sociala och traditionella vändningar påverkar synen på kvinnan och den kvinnliga sexualiteten. Vi har därför rest till Mumbai för att genomföra en fältstudie bestående av åtta intervjuer med kvinnor med olika ålder, bakgrund, civilstånd, religion och klasstillhörighet. Gemensamma nämnare för dessa kvinnor är att de alla bor i Mumbai och definierar sig själva som något annat än heterosexuella. Vi har även intervjuat en man som arbetar aktivt för att stärka HBTQ- personers rättigheter i landet.

Vi vill låta dessa kvinnor komma till tals och synas genom att försöka se förbi vedertagna ”sanningar” och enkla förklaringsmodeller. Vi vill finna skildringar som står i kontrast mot den dominerande uppfattningen av vad kvinnlig sexualitet är eller ska vara. Vad kan det innebära att som kvinna bryta från den heterosexuella normen och istället leva/vilja leva i en samkönad relation?

1.1 Syfte och frågeställningar

Vi vill synliggöra hur det kan vara att leva som ”icke heterosexuell” kvinna i staden Mumbai i Indien. Vårt syfte med denna uppsats är att problematisera villkoren som finns för kvinnor som bryter från heteronormen i den valda kontexten samt belysa de strategier de använder för att handskas med de rådande normerna.

Vi kommer arbeta utifrån följande frågeställningar:

Vilka möjligheter och svårigheter finns det för kvinnor som avviker från den heterosexuella normen i Mumbai?

Vilka upplevelser och erfarenheter har kvinnorna gällande bemötande, förväntningar och normer?

1.2 Disposition

Inledningsvis kommer vi beskriva de teoretiska perspektiv som kommer att fungera som utgångspunkt för denna uppsats; poststrukturalistiskt perspektiv och intersektionellt angreppssätt. Därefter kommer vårt metodologiska tillvägagångssätt att presenteras och problematiseras. I vårt avsnitt *bakgrund och tidigare forskning* kommer vi ge en viss förförståelse för vårt valda underökningsområde och den kontext våra informanter befinner sig i. Detta innefattar en kort diskussion av det indiska samhället generellt och att leva som kvinna i det. Vi kommer här att även föra en diskussion kring ”icke heterosexualitet” utifrån ett globalt perspektiv. Efter detta följer vår analys där vi analyserar våra intervjuer utifrån våra teoretiska perspektiv samt utifrån avsnittet bakgrund och tidigare forskning. Avslutningsvis följer en slutdiskussion kring vad vi kommit fram till där vi kommer att problematisera vårt material utifrån vårt syfte och frågeställningar.

2. Teoretiska perspektiv

Eftersom ett grundläggande antagande i denna uppsats är att sättet att tala kring ett fenomen uttrycker maktförhållanden anser vi att poststrukturalistiskt och intersektionellt perspektiv är användbara verktyg då vi vill problematisera livet som icke-heterosexuell kvinna i Mumbai. Eftersom upplevelsen av eventuella svårigheter och möjligheter för kvinnor med ”icke heterosexuell läggning” kan bestå av strukturell och dynamisk karaktär kan upplevelsens karaktär finnas i interaktionen/samspelet mellan strukturella kännetecken och avsiktligt handlande. Genom att utforska den ojämlikhet som konstrueras i intersektionen/samspelet mellan olika samhällsnivåer kan makt och ojämlikhet synliggöras eftersom dessa perspektiv fokuserar på hur olika maktrelationer ömsesidigt påverkar varandra. Det är därför centralt att börja med att titta närmare på hur det kan vara att leva som kvinna i Indien som en start för fortsatt analys för att undvika att reducera företeelser till individuella val och istället synliggöra strukturer runt omkring som har direkt påverkan på kontexten och individerna som befinner sig i den. ”Icke heterosexuella kvinnors” upplevelse av svårigheter och möjligheter av att vara just kvinna eller ”icke heterosexuell” är något som skiftar form beroende på sammanhang, vilket innebär att det är kvalitativt i dess karaktär.⁵ Varför vi valt att använda oss av begreppet ”icke heterosexuell” diskuterar vi i avsnitt 3.4. Eftersom studiens empiri består av olika kvinnors upplevelser har en grundläggande förståelse och kunskap för dessa olika kontexter varit central för vidare analys. Då förtryck kan uppkomma på grund av olika orsaker och upplevas olika, är det därför viktigt att dekonstruera rådande diskurser för att hitta maktstrukturen i den specifika kontexten⁶. Vi kommer nedan att redogöra för de teoretiska perspektiv som vi anser möjliggöra en problematisering av vår frågeställning.

2.1 Poststrukturalistisk teori

Ett centralt område inom poststrukturalismen är relationen mellan kunskap och makt och här är Michel Foucault (1988) särskilt betydelsefull⁷. Mycket förenklat kan man säga att en *diskurs* är ett bestämt sätt att tala om och förstå världen och i anknytning till detta ligger ett tydligt fokus vid kunskap och makt. En diskurs definierar ramarna för vad som får sägas och tänkas inom ett område och anger hur det sägs⁸. Eriksson, Eriksson Baaz och Thörn (1999) tolkar Jacques Derridas sätt att se på språket som att det är strukturerat kring binära oppositioner som man/kvinna, vit/svart och normalt/onormalt där varje begrepp ges mening genom sin kontrast eller motsats. Det är alltså skillnaden som skapar betydelse. Utifrån detta sätt att se på språket blir förhållandet mellan de binära oppositionerna asymmetriskt då en ges företräde och en ses som svagare och beroende av den andra. På så sätt fungerar även de binära oppositionerna genom att skapa och upprätthålla sociala hierarkier⁹. Derrida använder den kritiska strategi som han kallar *dekonstruktion* som en väg ut ur det dikotomiska tänkandet. Genom att dekonstruera språket är det möjligt att avslöja och analysera outtalade och dolda maktrelationer samtidigt som det möjliggör alternativa betydelser och relationer. Foucault (2004) menar att det språkliga mönstret möjliggör samt sätter gränser för vårt sätt att tänka och handla, vilket är förknippat med makt¹⁰. Diskursen är ett regelsystem

⁵ Larsen, 2009

⁶ Alvesson & Deetz, 2000

⁷ Foucault, 1988

⁸ Eriksson, Eriksson Baaz & Thörn, 1999

⁹ Eriksson, Eriksson Baaz & Thörn, 1999

¹⁰ Foucault, 2004

som legitimerar vissa kunskaper och inte andra och som avgör vilka som har rätten att uttala sig med auktoritet.

Enligt Foucault består begreppen, texterna och hypoteserna av skillnader, något är endast om det inte är något annat. Tabun är ett exempel på skillnader. Vad som inte får sägas och tänkas i en diskurs påverkar hur människor ser på institutioner och positioner, sociala som politiska, och därmed vilken status dessa har, hur legitimerade de är som praktik och alltså vilken makt de är förfogade till¹¹. Allt inom diskursen presenterar sig med hjälp av dessa skillnader för att uppfattas eller inte uppfattas. Diskursen sätter gränser för vad som får sägas och tänkas¹². Genom att fokusera på hur diskurser skapar makt och hur detta hänger samman med vetande och kunskap kan man precis som Foucault se produktionen av vetande som en maktutövning och därav blir kunskap en maktskapande diskurs.¹³

Det poststrukturalistiska perspektivet utgår från att det inte går att skilja språk och verklighet åt¹⁴. Poststrukturalister ifrågasätter att man inom samhällsforskningen tar kategorier som ”kön” eller ”klass” för givna eftersom de just konstrueras språkligt och saknar en på förhand given essens. Judith Butler menar att ”kön” betraktas generellt som fast och ursprungligt medan ”genus” ses som sekundärt, som en inristning på en ursprunglig kärna. Men Butler menar att vi aldrig kan tala om kroppen som en grundläggande kärna utan den bestäms av en uppsättning gränser. Dessa gränser bestäms i sin tur av den omgivande diskursen, det vill säga språket, förväntningarna, värderingarna; allt det som utgör det vi kallar verklighet. Vi kan enligt Butler aldrig komma åt en verklighet utanför den regerande diskursen eftersom det endast är inom den som vår verklighet skapas. Kön och tillika sexualitet är alltså skapat av samma konstruerande makt som genus, ett maktsystem som Butler kallar för ”den heterosexuella matrisen”. I denna matris menar Butler att kön görs i samband med sexualitet. Vi gör det kontinuerligt och genom ett upprepande av handlingar, ord och gester¹⁵. På liknande sätt kan paralleller dras till hur normer i samhället skapar ”regler/gränser” som styrs utifrån förväntningar, värderingar som finns i den omgivande diskursen.

I enlighet med Foucaults diskursbegrepp samt hans skillnadsteori vill vi förstå den heterosexuella normen och den samkönade tabu som ett resultat av vårt språks och begreppsvärlds krav att definiera något kontrasterat mot någonting annat. En individ är heterosexuell då den inte är homo-, bi-, eller transsexuell och vice versa. Det råder en svårighet med att se heterosexualitet ifall den inte kontrasteras mot något som gör det synligt¹⁶. Den politiska och hegemoniska diskursens normaliserande funktioner och dess syfte att återskapa det normala genom att forma individer som uppfattas och definieras som avvikare, det finns en strävan att dra en tydlig skiljelinje mellan det normala och det avvikande. Det brytande ska påpekas och kategoriseras vilket förhöjer det ”normala” i status¹⁷. Då Foucault menar att människan är den plats där makt utformas och omformas, blir den dikotomiska uppdelningen mellan heterosexuella och homosexuella par en maktutövning där isärhållandet av två definierade ting värdesätts och normer utstakas liksom det

¹¹ Foucault, 1988

¹² Bergström & Boréus, 2005

¹³ Foucault, 1988

¹⁴ Bergström & Boréus, 2005

¹⁵ Mattsson, 2005

¹⁶ Mattsson, 2005

¹⁷ Mattsson, 2005

som utstakas som avvikande och ”udda”. Maktaspekten i detta vill vi benämna som den typ av maktutövning som Bergström & Boréus (2005) kallar ”makten över tanken”¹⁸. Tankemanipulering utövas dolt och implicit genom att normen och ”det andra” målas upp i olika sammanhang.

Den *heterosexuella matrisen* syftar till att beskriva hur heterosexualiteten upprätthålls och ses som ”den normala sexualiteten”. För att heterosexualiteten ska fungera som norm krävs det att en ser på sexuella minoriteter som avvikande. Genom detta upprätthållande av den heterosexuella matrisen görs människor till heterosexuella kvinnor och män.¹⁹ Utifrån detta som en teoretisk utgångspunkt möjliggörs ett synliggörande av hur kvinnor kan uppleva att avvika från den heterosexuella normen. I denna uppsats är vår strävan att synliggöra den diskurs som ”icke-heterosexuella” kvinnor är en del av, vi vill alltså komma åt denna specifika kontext. Genom att fånga denna diskurs möjliggörs en dekonstruktion av kontexten som präglar individer utifrån aspekter som kön och sexualitet osv. Vi är intresserade av att titta närmare på de normer vilka inkluderas samt exkluderas i den specifika kontexten vi tittar närmare på i relation till kön och sexualitet.

När vi i uppsatsen nämner heteronormativitet menar vi den sexualitet som ses som naturlig, normal och självklar. Alla individer antas vara heterosexuella, liksom de antas vara män eller kvinnor. Undantagen bekräftar regeln. När en individ uppfattas avvika från heteronormen pekats den ut som homosexuell, bisexuell eller transsexuell, vilket direkt innebär att denna anses vara onormal och konstig i relation till vad som anses vara normalt. Heterosexualitet behöver alltså inte synliggöras eller förklaras, då den redan är tagen för given. Därmed blir till exempel andra sexuella läggningar än heterosexualitet betraktade som onormala och konstiga.

2.2 Intersektionellt perspektiv

Intersektionalitet fokuserar på skärningspunkter mellan olika samhälleliga maktordningar, där alla sociala positioner konstrueras utifrån klass, kön och etniska asymmetrier och att människors levnadsvillkor formas i skärningspunkten för dessa olika maktstrukturer. Ett intersektionellt perspektiv ställer frågor om hur makt och ojämlikhet vävs in i uppfattningen om exempelvis vithet, manlighet, könstillhörighet, heterosexualitet, klasstillhörighet. genom ett ständigt återskapande av nya markörer som gör skillnaden mellan ”vi” och ”dem” till meningsfulla sociala koder.²⁰ Begreppet intersektionalitet utgör ett viktigt redskap för att förstå dessa komplexa maktrelationer och tillhandahåller” en teoretisk ram för att analysera hur makt konstitueras utifrån socialt konstruerade skillnader som är inbäddade i varandra och som förändras i skilda rumsliga och historiska sammanhang”²¹.

Med hjälp av intersektionellt perspektiv som verktyg kan man synliggöra hur makten konstrueras och skapar skillnad mellan ”Vi” och ”Dem”. Genom denna tillämpning kan man dekonstruera exempelvis ”Vi” och ”Dem Andra” som tydliga dikotomier samt se den tydliga kopplingen till hur normen (Vi) upprätthålls och hur ”De Andra” blir undantaget. Språkets betydelse har stort inflytande inom detta område, man är vad man inte är. Är ”man” inte en man så är ”man” en kvinna. Den franske marxistiske filosofen Etienne Balibar (2002) talar om en ”rasism utan raser”, vars dominerande tema inte är biologiskt arv utan ”de kulturella skill-

¹⁸ Bergström & Boréus, 2005

¹⁹ Rosenberg, 2007

²⁰ de los Reyes & Mulinari 2005

²¹ de los Reyes, Molina & Mulinari 2002

nadernas orubbliga karaktär” och som betonar det skadliga i att avskaffa gränserna mellan olika livssätt och traditioner²². de los Reyes, Molina och Mulinari (2002) påpekar att det sätt varpå begreppet kultur används i fasta, homogena och territoriellt avgränsade konstruktioner skapar problem för feminismen och jämställdheten idag. Hon menar att om biologi har använts för att göra kvinnor och män till essentiella och oföränderliga kategorier så används begreppet kultur idag för att markera oöverstigligen hinder mellan olika imaginära kulturer²³. All kunskap som produceras i vetenskapen är produkter av de maktpositioner som de inom vetenskapen försöker försvara. Genom att tala om en viss ”sann” kunskap och objektivitet cementerar de med makt sina positioner²⁴. Ett exempel är hur kön historiskt sett har determineras genom biologism för att på så sätt rättfärdiga skillnader mellan män och kvinnor och även bidragit till en viss legitimering av rådande kontextuella maktstrukturer.

Den postkoloniala feminismen betonar nödvändigheten av att utmana rådande uppfattningar om makt, kvinnlighet, kunskap och erfarenhet genom att formulera alternativa berättelser²⁵. Den västerländska kvinnan speglar sig i en homogen bild av kvinnan i tredje världen som lever ett i grunden stympat liv baserat på hennes feminina kön (läs sexuellt förtryck) och hennes tillhörighet till tredje världen (läs okunnig, fattig, utbildad, traditionsbunden, religiös, huslig, familjeorienterad, gjord till offer etc.). Detta framställs enligt vår mening i motsats till den (implicita) självförståelsen hos västerlandets kvinnor som välutbildade, moderna, med kontroll över sina egna kroppar och sin sexualitet, samt med ”frihet” att fatta sina egna beslut.²⁶ Postkoloniala feminister har bidragit till att skapa teoretiska verktyg som kan användas i en analys av rasism i dagens svenska samhälle mot bakgrund av den världsordning som skapades i och med Europas kolonisering av omvärlden²⁷.

Genom att försöka bryta upp homogena bilder och enkla förklaringar söker vi finna en verklighet som utmanar den rådande uppfattningen av vad kvinnlig sexualitet bör vara. Vi vill alltså genom att låta individer som identifiera sig som något annat än heterosexuella kvinnor låta en alternativ berättelse komma till tals och synas. Ett intersektionellt perspektiv har sin utgångspunkt i dialogen mellan feminism och en postkolonial reflektion och vilka kopplingar detta har till det västerländska koloniala projektet. de los Reyes och Mulinari (2005) menar att en sådan förståelse är avgörande för att förstå rasism runt om i världen och stigmatiserande föreställningar om ”den andra kvinnan” som reproduceras inom feminismen. Då maktens konstruktion står i centrum för en intersektionell analys medför det enligt poststrukturalismens premisser även ett kritiskt förhållningssätt till kunskapsproduktionen. de los Reyes och Mulinari menar att intersektionalitet öppnar upp för en självkritisk reflektion och ifrågasättande av sanningar inom den akademiska praktiken²⁸.

I antologin *Feministiska interventioner berättelser om och från en annan värld* (2006) bidrar olika forskare med texter. Dessa texter lyfter fram röster från en

²² Balibar 2002

²³ de los Reyes, Molina & Mulinari 2002

²⁴ Lykke 2008

²⁵ de los Reyes & Mulinari 2005

²⁶ Mohanty 1999

²⁷ de los Reyes, Molina & Mulinari 2002

²⁸ de los Reyes, Molina & Mulinari 2002

annan värld med kritisk dialog med författarna och med hjälp av ett intersektionellt perspektiv lyfts nya berättelser om världen fram²⁹. Med hjälp av intersektionellt perspektiv möjliggörs ett synliggörande av vilka maktfaktorer som figurerar i vardagen för kvinnor som bryter från heteronormen. Perspektivet möjliggör även ett synliggörande av den hegemoniska diskursen som råder gällande kvinnlig sexualitet i den specifika indiska kontexten.

²⁹ Sandell & Mulinari 2006

3. Metod

Inom postpositivismen är utgångspunkten att ”det finns en objektiv verklighet som vi genom observation kan få kunskap om, även om denna alltid förblir ofullständig”³⁰. Utifrån positivismen existerar alltså en objektiv sanning, men finns det någon sanning som faktiskt är sann för alla? I denna del av uppsatsen kommer vi redogöra för de metodologiska tillvägagångssätt vi har använt oss av före, under och efter vår vistelse i Mumbai för att finna empirisk data som kan sättas i relation till de teoretiska utgångspunkter vi har.

3.1 Förförståelse och forskningsintresse

I denna uppsats tillämpas både en explorativ och en deskriptiv forskningsansats³¹. Vi vill beskriva och problematisera ett känt universellt fenomen, det vill säga hur det kan vara att som kvinna avvika från den heterosexuella normen. Dock är denna avvikelse kontextuellt konstruerad vilken gör det viktigt för oss att skapa förkunskap gällande den specifika kontexten som vi valt att studera. Vi anser oss därmed ha viss förkunskap om innebörden av avvikelse från den rådande heteronormen men liten förkunskap om hur detta ter sig i Mumbai, därför vår dubbla forskningsansats.

3.2 Materialinsamling

Vi har för att svara på vårt syfte valt att genomföra en diskussion av relevant litteratur som presenteras i kapitel 4 samt en fältstudie bestående av kvalitativa intervjuer med kvinnor i områden kring Mumbai som definierar sig själva som något annat än heterosexuella. Vi har även intervjuat personer som arbetar med frågor rörande detta ämne eller som är eller har varit aktiva i någon HBTQ-organisation. Vi vill utifrån vår empiriska materialinsamling problematisera hur livet som icke-heterosexuell kvinna i Mumbai kan te sig samt vilka möjligheter och svårigheter som finns i den indiska kontexten utifrån kulturella och sociala faktorer.

3.2.1 Litteraturgenomgång

Då vi har sökt efter relevant litteratur och artiklar på området har vi använt sökord som; *sexuality, lesbian, women* och *India* i diverse olika kombinationer. Vi hade dock problem med att finna relevant litteratur som berörde kvinnlig sexualitet i Indien. Vi fann däremot litteratur rörande manlig sexualitet i Indien vilket kan tolkas som något som visar på synliggörandet av den manliga sexualiteten och osynliggörandet av den kvinnliga. Genom att göra litteraturgenomgång har vi kunnat skapa oss en medvetenhet kring studier som redan är gjorda på området, vi har fått större kunskap och vi kan identifiera vad som betraktas som de huvudsakliga problemen. De skriftliga källor vi utgår från har tillsammans med de resultat som intervjuerna gett oss den centrala rollen i analysdelen av denna uppsats.

3.2.2 Intervjuer

Vi har genomfört nio riktat öppna kvalitativa intervjuer under perioden mars – april 2010. Den riktat öppna intervjun lämpar sig för vår studie eftersom vårt syfte var att få inblick i informanternas upplevelser, tankar och attityder. Vi valde att använda oss av intervjuguide som instrument där vi utformade olika teman såsom sexualitet, normer, bemötande och strategier, se bilaga 1 och 2. Under varje tema har vi utformat öppna frågor som fungerar som hjälp i intervjusituationen för att säkerställa att

³⁰ Thomassen 2007

³¹ Rosengren & Arvidsson 2002

vi får svar på det vi vill studera. Vid utformandet av intervjuguiden reflekterade vi noga över vad som är relevant och intressant för vår undersökning, genom att använda oss av denna intervjuguide var vår förhoppning att få öppna, reflekterande och utförliga svar från våra informanter. Våra informanter ges utrymme till att prata fritt om ämnen som de anser vara viktiga. Detta möjliggör även flexibilitet i intervjusituationen då intervjuguiden fungerar som riktlinjer och därmed inte måste följas exakt. Vi får på så sätt möjlighet till ställa spontana frågor och diskutera ämnen som upplevs som intressanta i situationen vilket bidrar till en mer avslappnad och ”naturlig” intervjusituation.³²

Ett problem som kan uppstå i genomförandet av kvalitativa intervjuer är att man som forskare kan besitta en maktposition gentemot informanten. Detta kan påverka de svar som informanten ger, han eller hon kan anpassa sina svar utifrån det han eller hon tror att forskaren vill ha.³³ Relationen i samtalet påverkar på flera sätt den information som lämnas från informanten. Som intervjuare kan man exempelvis hamna i en situation där personkemin med informanten inte stämmer och som informant kan man vara i en utsatt och sårbar position när man ombeds tala om privata åsikter och upplevelser. Om informanten då inte känner trygghet i situationen kan detta påverka möjligheten till att få svar på våra frågor. Våra intervjuer genomfördes på platser valda av våra informanter. På detta sätt fick de möjlighet till att välja en plats som för dem kändes trygg och säker vilket vi hoppades skulle bidra till avslappnade och ärliga samtal. Några av våra informanter träffade vi på restauranger och caféer medan andra valde att träffa oss på vårt hotell eller på deras arbetsplats.

Under två av våra intervjuer använde vi oss av engelsk tolk efter informanternas önskan. Vid dessa tillfällen har vi i enlighet med informanternas vilja använt en tolk de känner väl och litar på. Vi är medvetna om att viktig information kan gå förlorad med detta förfarande men det har för oss varit oundvikligt då informanterna i fråga inte anser sig tala tillräckligt bra engelska för att kunna ge en intervju i detta ämne utan hjälp av tolk. Resterande intervjuer har genomförts på engelska som är ett språk de aktuella informanterna talar väl och använder i sin vardag. Trots att vi anser att vi liksom våra informanter behärskar det engelska språket väl är det faktum att engelskan varken är vårt eller våra informanter modersmål av vikt. Detta innebär att utrymmet för missförstånd är större än vid intervjuer som sker på modersmålet. Vi valde därför att i intervjusituationen ha i åtanke att vara tydliga i våra frågor och vi försökte så långt det var möjligt försäkra oss om att vi gjorde oss förstådda samt att vi förstod våra informanter.

En kvalitativ intervju kan ses som en vägledad konversation och intervjuaren måste därför vara uppmärksam på det informanten förmedlar, eftersom våra intervjuer är icke-standardiserade är det oundvikligt att informanterna inte enbart svarar på de frågor som vi är intresserade av, en svårighet kan vid dessa situationer vara att hålla intervjun inom ramen för syftet. Detta kräver att vi är följsamma och att vi kan hjälpa våra informanter att föra ett sammanhängande resonemang.³⁴ Något som skulle kunna påverka svaren från informanten skulle kunna vara att vi inte har utformat tillräckligt tydliga frågor i vår intervjuguide eller inte lyckats ställa frågan på ett tydligt sätt. De skulle kunna uppfattas som komplicerade, ledande eller ha dubbla betydelser vilket kan skapa förvirring hos intervjupersonerna och leda till att vi

³² Hammersly & Atkinson 2007

³³ Rosengren & Arvidsson 2002

³⁴ Svensson & Starrin 1996

inte får svar på våra frågor. Vi har försökt undvika detta genom att, som tidigare nämnts, noga utforma och reflektera över vår intervjuguide samt genom att vara så tydliga som möjligt i intervjusituationen.

De flesta intervjuer vi har genomfört har spelats in med hjälp av en diktafon, intervjuerna har sedan transkriberats. All transkribering har vi gjort på engelska då en översättning till svenska skulle innebära en tolkning av informanternas berättelser. Ett fåtal av våra intervjuer har genomförts utan diktafon då miljön som valts av informanten själv har förhindrat användandet på grund av störande ljud i omgivningen. Vid dessa tillfällen har vi fört anteckningar under intervjun för att kort därefter renskriva dessa och vid behov kompletterat med beskrivningar av vad som sagts.

3.2.3 Metod för tolkning av intervjuerna

Diskursanalysen ger oss möjlighet att titta på olika perspektiv och infallsvinklar. Vi vill komma åt de föreställningar och redan vedertagna utgångspunkter som finns invävda i diskursen kring sexualitet i Mumbai. Vi vill undvika en alltför övergripande och ytlig förståelse av diskurserna och komma åt komplexiteten i vad som uttrycks och förutsätts. Det handlar om relationer mellan människor och olika grupper i samhället som vi anser ges olika uttryck vad gäller kön och sexualitet. Diskursanalysens syfte är inte att se vilka handlingar som ligger bakom vissa aktörers handlande, utan syftar istället till att analysera vilka tvingande normer som diskursen skapar³⁵.

3.3 Urval

Valet av undersökningsenhet är grundläggande i empirisk forskning, hur detta urval ska se ut styrs av undersökningens syfte och forskningsintresse. I vår studie är det viktigt att de personer vi intervjuar besitter relevant erfarenhet, kunskap och information rörande hur det kan vara att som kvinna i Mumbai avvika från heteronormen. Då vår studie syftar till att beskriva ”icke-heterosexuella” kvinnor i en viss kontext i Indien är den aktuella populationen alla de kvinnor som finns inom denna kontext och som definierar sig som något annat än heterosexuella. Det är en omöjlighet att få överblick över vilka som inkluderas i denna population eftersom uppgifter saknas och komplexiteten rörande definition. Därmed är de vanligen använda urvalsprocesserna så som systematiska urval, obundet slumpmässigt urval eller stratifierat urval inte applicerbara i vår studie, då dessa processer utgår från en total population.³⁶

Vi valde att innan vår avresa använda oss av internet för att komma i kontakt med potentiella informanter. Vi sökte efter intervjupersoner via forum som facebook men också genom organisationer som arbetar med HBTQ – frågor. Därefter skickade vi e-mail till personer vi såg som intressanta för vår studie. I dessa e-mail beskrev vi anledningen till varför vi valt att kontakta dem och vårt syfte med uppsatsen. Något vi fick ta hänsyn till vid urvalet var det faktum att den information och kunskap vi eftersökte kan antas vara känslig i den aktuella kontexten och våra tänkta informanter därmed kan befinna sig i en utsatt position. Vi gav dem därför även en beskrivning av oss som personer och vi förklarade att deltagandet var frivilligt och att eventuell medverkan kunde avbrytas när som helst utan vidare frågor.

³⁵ Bergström & Borèus 2005

³⁶ Stukát 2005, Rosengren & Arvidsson 2002, Robson 2005

Vi var tydliga med att alla intervjuer skulle ske på informantens villkor så långt som möjligt och att allt material skulle avidentifieras och behandlas konfidentiellt för att sedan i uppsatsen publiceras på www.mah.se. Trots att vi har genomfört vår studie utomlands och de forskningsetiska råden är ett krav enligt lag för forskning i Sverige ser vi dessa som viktiga att ta hänsyn till vilket vi gjort i kontakten med våra informanter i Mumbai. Vi har alltså i denna studie tagit hänsyn till forskningsetiska rådets fyra huvudkrav, informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet³⁷.

Genom internet fick vi kontakt med fem informanter före vår avresa till Mumbai. Vi blev även inbjudna till att besöka HBTQ-evenemang som anordnades under vår vistelse. Väl i Mumbai ringde vi våra kontakter för att bestämma tid för intervju och vi besökte tidigt en filmvisning som arrangerades för icke-heterosexuella kvinnor. Genom våra kontakter och besök på filmvisningen träffade vi ett flertal kvinnor som efter att blivit tillfrågade var intresserade av att delta i vår studie, en stor del av våra informanter fick vi alltså genom den så kallade snöbollsprincipen³⁸.

Detta urvalsförfarande kan problematiseras. I och med att vi sökte våra informanter via internet kan det antas att de vi fick kontakt med ingår i ett visst sammanhang och därmed är engagerade i frågor gällande sexualitet. Detsamma gäller de kvinnor vi träffade under filmvisningen. En konsekvens av detta kan vara att dessa kvinnor kanske är mer villiga att vara med i vår studie än övriga som skulle kunna tillhöra ”vår målgrupp” men som inte är aktiva i forum där sexualitet är en gemensam nämnare.

Att Indien är ett land med stora kontraster är ett annat faktum vi i detta sammanhang måste problematisera. De personer vi fått kontakt med via internet och via evenemang i staden kan antas vara tillhörande en viss grupp i det indiska samhället, därav blir klass en viktig och avgörande faktor i vårt urval. Vår kommunikation via internet förutsätter att informanten har tillgång till internet. Möjligheten att delta är också beroende av kunskaper i engelska då det är engelska vi använder för att kommunicera med våra informanter. Detta innebär att det finns ett stort antal potentiella informanter som vi inte har möjlighet att komma i kontakt med. Det stora antalet indiska kvinnor med låg eller ingen utbildning behärskar ofta inte det engelska språket och kvinnor av låg klass eller kast lever ofta i fattigdom och har därmed inte tillgång till eller kunskap om datorer och internet. Vi menar att resultatet av vår studie därmed inte kan ses som representativt eller generaliserbart. Detta är inte heller vårt syfte, vi menar istället att detta en kvalitativ studie där vi vill synliggöra de diskurser som på olika sätt påverkar ”icke-heterosexuella” kvinnor i det studerade sammanhanget. Vår metodologiska diskussion som förs kan summeras som en bred intention till att rekonstruera meningsfulla strukturer i den valda kontexten.

3.4 Positionering och etisk reflektion

För att kunna säga något om vårt sätt att tänka och våra handlingar menar Bergström & Boréus (2005) att vi måste studera vårt språk som yttersta gränssättare³⁹. Språk ingår alltid i en värderande praktik. Ett ords motsatta betydelse beror på hur

³⁷ Forskningsetiska principer 2005

³⁸ Robson 2005

³⁹ Bergström & Boréus, 2005

man tolkar sammanhanget/diskuren som det ingår i.⁴⁰ Vi vill komma åt de föreställningar och redan vedertagna utgångspunkter som finns invävda i diskussionen om sexualitet, vare sig dessa handlar om kulturellt, nationellt formade föreställningar eller/och uppfattningar om sexualitet, klass och kön. Vi vill undvika en alltför övergripande och ytlig förståelse av diskurserna och komma åt komplexiteten i vad som uttrycks och förutsätts. Det handlar om relationer mellan människor och olika grupper i samhället som vi anser ges olika uttryck vad gäller kön och sexualitet.

Med avstamp i Michel Foucault (1988) avser vi med diskurs det komplexa samspillet mellan social praktik, språk och skriven text producerad i en historisk kontext. Vi menar vidare att det inte först och främst är införandet av nya begrepp, texter och hypoteser som är det essentiella för grundandet av en diskurs, utan införandet av skillnader och motsättningar. Vi förutsätter inte att diskurser är statiska och oföränderliga utan vill belysa dess komplexitet. Sociala relationer, händelser och situationer, liksom språk och handling både skapar diskursen liksom skapas av och genom diskursen och förändras över tid och rum.⁴¹ Vi vill påpeka de risker som finns i att göra en analys då man aldrig kan anta hur mycket en diskurs påverkar de som är inblandade i den. Som Sara Elden (2005) påpekar måste vi som forskare vara införstådd att vår uppsats är med och skapar en verklighet samtidigt som den beskriver vår egen uppfattning av den verklighet vi studerar⁴². Just därför är det viktigt att prata om hur vi som forskare skrivs in i texten⁴³. Vi är på intet sätt neutrala i de sammanhang vi lever i eller söker ifrågasätta. Liksom att vi hävdar att politisk, rättslig och social praktik och text är diskursivt påverkad, är vi en del av denna. Vi är medvetna om att detta kommer att styra vårt sätt att resonera kring vår frågeställning.

Utifrån ett etnocentriskt perspektiv skådar man omvärlden utifrån sig själv, genom sina erfarenheter formas en världsbild där man ständigt ser sig själv i centrum och andra i periferin. Den upplevda erfarenheten varierar runt om beroende på vilka platser/samhällen/strukturer/kulturer man har tagit del av. Dessa aspekter är en avgörande faktor till hur man förhåller sig till övriga världen. Ens egna normer och värderingar ses som de enda sanna, detta innebär indirekt att man ser sin egen världsbild som universell, samt att sina egna erfarenheter skulle vara applicerbara i en universell mening. Detta har under historiska epoker inneburit försök att överbringa ”vår”⁴⁴ kultur på övriga kulturer. Det förutsätts ur ett eurocentriskt perspektiv att aktörerna som lever under en struktur har lika erfarenheter och upplever systemets struktur lika. Detta är en viktig aspekt att ha i åtanke då vi i vår uppsats har valt att utifrån ett explorativt sätt få kunskap om den specifika kontexten som vi inte har någon direkt erfarenhet om⁴⁵.

Diana Avrahami (2007) diskuterar forskarposition i sin avhandling och kopplar detta till vad hon benämner som frågan om *insider* och *outsider*. Hon citerar Merton och skriver att insider-doktrinen menar att den som finns ”inne” besitter kunskapen och vet bäst, *you have to be one in order to understand one*⁴⁶. Förespråka-

⁴⁰ Wikström, 2007

⁴¹ Foucault 1988

⁴² Elden 2005

⁴³ Sandell 2005

⁴⁴ Varierande beroende på kontext

⁴⁵ Mohanty, 1999

⁴⁶ Avrahami 2007

re för denna doktrin menar att de som befinner sig utanför den studerade kontexten har en strukturellt betingad oförmåga och därmed inte kan förstå en grupp, kultur eller samhälle inom kontexten. Outsider-doktrinen menar däremot att det endast är möjligt att få kunskap från utsidan då det endast som utomstående är möjligt att vara fördomsfri inför det studerade. Merton menar dock att det viktigaste inte är frågan om vilken av dessa poler som har möjlighet att nå social sanning utan det viktiga är att beakta deras åtskilda och interaktiva roller i sanningsökande.⁴⁷ Vi anser mot denna bakgrund att en diskussion kring hur vi själva definierar vår sexuella identitet och vår syn på sexualitet är relevant. Vi båda delar uppfattningen av sexualitet som något som inte är statiskt utan föränderligt, för oss handlar det mer om individer än om ”biologiskt” kön. Vi uppfattar kategorier som homosexuell och heterosexuell som snäva och statiska och definierar oss själva därför som ”sexuella”. På grund av detta använder vi i denna uppsats begreppet ”icke heterosexuell” för att benämna de definitioner av sexualitet som är något annat än heterosexuell, exempelvis lesbisk eller bisexuell. På detta sett vill vi minimera risken att föra in våra informanter i snäva kategorier. Vi är dock medvetna om att det kan uppfattas som att vi med detta begrepp utgår från heterosexualitet som något normativt men vi menar att begreppet ”icke heterosexuell” möjliggör den öppenhet vi strävar efter i att låta våra informanter själva definiera sin sexualitet med de begrepp de anser vara passande.

Trots att vi själva ser oss som ”sexuella” är vi medvetna om att våra privata relationer kan ses som ”heterosexuella” eller ”homosexuella”. Detta innebär alltså att vi mot vår egen uppfattning av vår sexuella identitet placeras i olika kategorier beroende av vilket kön våra partners har. Vi har under vår fältstudie varit öppna i frågan om vår sexualitet och våra privata relationer då detta har kommit upp till diskussion och våra informanter har därför kunnat uppfatta oss som ”insider” eller ”outsider”. Våra personliga erfarenheter vad gäller exempelvis val av partner kan även innebära att vi mer eller mindre ser oss själva och varandra som insider eller outsider. Detta kan enligt Avrahams resonemang ha påverkat interaktionen mellan oss och de vi har intervjuat. Att inneha en insiderposition i intervjutillfället kan innebära att informanterna lättare vinner förtroende för intervjuaren, de kan uppleva identifiering och känna att intervjuaren ”förstår sig på dem”. En forskare med insiderposition kan även anses besitta unik kunskap som inte kan innehas av personer som inte uppfattas som insider. Denna typ av kunskap kan vara användbar i intervjusituationen och i det fortsatta arbetet men den kan också innebära svårigheter vad gäller att inta ett objektivt och opartiskt förhållningsätt. Insiderforskaren riskerar att väga in personliga erfarenheter och dra allt för snabba slutsatser då han eller hon identifierar sig med informanten och anser sig ”veta och förstå” hur dennes erfarenheter ter sig. Outsiderforskaren har utifrån detta resonemang tillskilnad från insiderforskaren en möjlighet till att studera ett fenomen på ett opartiskt och fördomsfritt sätt då han eller hon inte på samma sätt riskerar att väga in personliga erfarenheter och upplevelser. Risken för identifikation kan antas vara mindre och därmed blir det lättare att hålla nödvändig distans i intervjusituationen och det fortsatta arbetet. Att inneha en outsiderposition kan dock innebära svårigheter när den kvalitativa forskaren ska försöka tolka och förstå informanternas berättelser. Det kan också innebära svårigheter i försöken att uppnå öppenhet i intervjusituationen då det kan antas hända att informanten upplever intervjuaren som någon som på ett negativt sätt kommer utifrån för att studera något för forskaren onormalt och konstigt.

⁴⁷ Avrahami 2007

4. Bakgrund och tidigare forskning

I detta avsnitt ämnar vi ge viss förförståelse för vårt valda underökningsområde och den kontext våra informanter befinner sig i. Vi har inte för avsikt att ge en fulländad beskrivning då detta är en omöjlighet med tanke på ämnets komplexitet. Vi vill dock lyfta vissa aspekter som vi anser vara av vikt för förståelsen av resterande delar av denna uppsats. För att vi som forskare i denna studie skulle få någon som helst inblick i vad vi behövde för typ av förkunskap för att kunna problematisera vårt syfte såg vi en nödvändighet i att titta närmare på dels hur det kan vara att leva som kvinna i det indiska samhället med fokus på traditioner och normen samt att studera begreppet sexualitet utifrån den indiska kontexten. Vi vill alltså i detta avsnitt visa på bakomliggande strukturer som har påverkat och påverkar våra informanter i deras dagliga liv och vi vill belysa de förutsättningar under vilka våra informanter lever.

4.1 Mumbai, Indien

Indien är världens näst folkrikaste land med enligt FN 1220 miljoner invånare⁴⁸. Genom historien har invandrande folk bosatt sig i Indien vilket har gett upphov till den etniska mångfald som landet idag präglas av. Ca 80 % av Indiens befolkning är hinduer och den största minoriteten är muslimerna som består av drygt 13 % av befolkningen. Därutöver finns kristna, sikher, buddhister, jainister, parser samt många sekter och stamreligioner. Mumbai är huvudstad i delstaten Maharashtra och i stadsområdet bor 21,9 miljoner människor vilket gör Mumbai till landets folkrikaste stad. Mumbai är Indiens dominerande ekonomiska centrum.⁴⁹ 1991 initierades globaliseringsprocessen i landet genom en marknadsreform som avreglerade delar av handeln och minskade den statliga kontrollen. Det har förkommit livliga debatter rörande huruvida denna reform har förbättrat omständigheterna landet eller ej. Indien har nu den näst snabbast växande ekonomin i världen och kritiker menar att de enda som tjänar på denna tillväxt är medel- och överklassen och att globaliseringen därmed har ökat klyftorna mellan rika och fattiga i landet.⁵⁰

2007 gav det svenska regeringskansliets ut en rapport rörande FN:s mänskliga rättigheter i Indien. Här framgår att landet har en omfattande lagstiftning till skydd för de mänskliga rättigheterna, Indien är en parlamentarisk demokrati med ett självständigt domstolsväsende och ett väl utvecklat rättssystem baserat på en skriven grundlag. Regeringskansliet skriver att den samlade bilden är att det indiska samhället präglas av stor tolerans och öppenhet mellan olika grupper. De senaste årens ekonomiska tillväxt har lett till att levnadsvillkoren har förbättrats för många människor i Indien, särskilt i städerna.⁵¹

Trots det lever mellan 260 och 390 miljoner människor, ca en tredjedel av befolkningen, i fattigdom, under 1 USD per dag och ca 80 % av den indiska befolkningen lever på mindre än 2 USD per dag. Detta innebär en oerhörd ojämn resursfördelning i landet, då alltså endast 20 % av landets befolkning lever på mer än 2 USD per dag år 2007⁵². Indien präglas alltså av extremt stora klyftor mellan rika och fattiga, stora skillnader mellan stad och landsbygd och klyftor mellan olika

⁴⁸ Internet 1

⁴⁹ Internet 2

⁵⁰ Gangoli 2009

⁵¹ Internet 3

⁵² Internet 3

regioner. De sociala förhållandena i landet påverkas kraftigt av skillnaden mellan kaster, religiösa grupperingar och mellan etniska grupper. I större städer, som Mumbai, är det framförallt inflyttare från landsbygden som drabbas hårdast av fattigdom.⁵³ Kvinnor, barn, lågkastiga, stamgrupper och personer med funktionshinder är särskilt utsatta.⁵⁴ De fattiga är hänvisade till att bo i slumområden, i Mumbai finns världens mest invånarrika slumområden men trots storleken på dessa områden tvingas många till att sova på trottoarer och gator. Maffiaorganisationer och ett ofta korrumpert polisväsen bidrar till att göra livet svårt för de mest utsatta grupperna av stadsbefolkningen⁵⁵

4.1.1 Tradition, religion och kultur

Indien är ett land som befinner sig i ett skede av övergångar där det traditionella och moderna ständigt samexisterar, där gamla normer och förväntningar krockar med moderna idéer. Hinduism, jainism, buddhism, sikhism samt många olika stamreligioner har sitt ursprung i Indien och över tid har som tidigare nämnts en rad religioner kommit utifrån. *Hinduismen* är Sydasiens största religion och den hinduiska dominansen i Indien bryts endast i några områden i de norra och nordöstra delarna av landet. Betäckningen "hinduism" fungerar dock snarare som en samlingsbenämning på ett stort antal riktningar, samfund och religiösa föreställningar.⁵⁶

Forskning och diskussion rörande Indiens samhälle och kultur har dock till stor del handlat om kastsystemet. Kast, eller jati, syftar till hierarkiskt ordnade sociala grupper där en individ föds in i en kast. Denna kast har traditionellt sett en avgörande betydelse för individens hela livssituation vad gäller exempelvis status och val av umgänge och yrke. Kastsystemet har under de senaste åren fått minskad betydelse, framförallt i stadsområden, men en persons kasttillhörighet är fortfarande av stor vikt. De högre positionerna i samhället domineras än idag av personer från högre kaster medan jordlösa, utbildade och fattiga till största del består av lågkastiga individer⁵⁷. Trots att kastsystemet officiellt sett är avskaffat är den sociala hierarkin alltså fortfarande mycket påtaglig och manifesteras som stora klasskillnader.

Susan Moller Okin (2002) diskuterar att de flesta kulturer är fulla av handlingsmönster och ideologier som rör könsrelationer och där kvinnor tenderar att ses som bärare av kulturen⁵⁸. Ett av Moller Okins antagande är att en kultur backar upp och underlättar mäns kontroll över kvinnor på olika sätt. Hon menar vidare att företeelser av detta slag begränsar förutsättningar för kulturens kvinnor och flickor att leva ett "människovärdigt liv i samma grad som männen avsevärt"⁵⁹. En skillnad mellan olika kulturer är familjens betydelse och ställning⁶⁰. Som ett exempel kan man titta på hur kön historiskt sett har determineras genom biologism för att på så sätt rättfärdiga skillnader mellan män och kvinnor och även bidragit till en viss legitimering av rådande kontextuella maktstrukturer.

⁵³ Internet 2

⁵⁴ Internet 3

⁵⁵ Internet 2

⁵⁶ Internet 2

⁵⁷ Internet 2

⁵⁸ Okin Moller, 2002

⁵⁹ Okin, Moller, 2002

⁶⁰ Lykke, 2008

4.1.2 Familjen

En central faktor i den indiska kontexten är avsaknaden av institutionella alternativ till familjen såsom social försäkring, och detta är en faktor som påverkar föräldrars inverkan på barnen utifrån en motivation att försäkra sig om deras ålderdom. Den indiska familjekontexten framstår som något som står i stark kontrast till den västerländska mönster kring familjens organisering⁶¹.

I samband med globaliseringen har den traditionella familjekonstellationen i vissa fall rubbats, det finns tendenser som indikerar på en övergång från ett samhälle med djup kollektiv prägel mot ett samhälle med ett mer individualistiskt, främst i de högre klasserna. I de högre klasserna finns det andra ekonomiska omständigheter än i de lägre klasserna, vilken spelar en central faktor i att kunna bryta upp från djupt rotade traditioner. Exempel på detta är strävan hos ungdomar att satsa på utbildning, välbetalt jobb för att så småningom lyckas bli ekonomiska självständiga och flytta hemifrån. Detta bryter från tidigare mönster, där barnen traditionellt sätt bor hemma tills de gifter sig. Vid giftermål flyttar dottern till makens hem, och sonen bor hemma och fungerar som föräldrarnas "ekonomiska trygghet".⁶²

Några utmärkande mönster i den indiska kontexten är alltså det centrala behovet att knyta an personliga band inom samhället i strävan att säkra ens existens och sociala ställning, att säkra ålderdomen genom barnen och arrangera hållbara äktenskaps koalitioner. Dessa är också tre av de viktigaste faktorerna vilka binder ihop intresset och beslutsfattandet från en generation till nästa. Detta är vad som kan benämnas som "inter-generations" kontrakt, vilken i samband med de sociala och ekonomiska förändringarna har hotats. Allt eftersom samhället förändras och föräldrarnas investeringar i deras barns utbildningar ökar, förändras riktningen för intergenerationens inkomst. Detta bidrar i sin tur till en ökad marknad där värdering av mänskligt kapital blir viktigare än intergenerationens kontrakt och föräldrarnas auktoritet.⁶³

4.2 Kvinna i Mumbai

Trots en lång demokratisk historia och en snabbt expanderande ekonomi i landet så fortgår traditionella levnadssätt runt om i landet och framförallt i rurala områden. Religiösa lagar och traditioner präglar och determinerar fortfarande många livsöden, i synnerhet kvinnors. Även om kvinnor formellt sätt är berättigade till att exempelvis äga land så gör sociala och religiösa faktorer att kvinnor avstår från dessa rättigheter för att inte störa ordningen inom familjen.⁶⁴

Diskriminering mot kvinnor är förbjudet enligt lag men djupt rotade sociala och kulturella traditioner ger kvinnan en underordnad ställning i det indiska samhället. Kravet på hemgift, ekonomisk betalning från kvinnans familj som är förbjudet, och andra traditioner som bygger på att en dotter lämnar föräldrahemmet vid giftermål medan en son stannar kvar och bidrar till familjens försörjning, har resulterat i att döttrar ofta betraktas som mindre värda än söner. Könbestämda aborter är förbjudet men utgör trots det ett växande problem då det möjliggörs genom den ökade tillgängligheten till fosterdiagnostik.⁶⁵ Föredragandet att ha söner framför döttrar genomsyrar alla sociala klasser i Indien, vilket sätter standarden för flickor

⁶¹ Larsen, 2009

⁶² Larsen, 2009

⁶³ Larsen, 2009

⁶⁴ Internet 3

⁶⁵ Internet 3

genom deras liv. Flickor mellan ett till fem år har ca 50 % större risk att dö än pojkar i samma ålder. Även om utbildningssystemet i Indien är gratis så hoppar majoriteten av barn från fattiga familjer av skolan, framförallt flickor då dessa behövs för att hjälpa till hemma och försörja familjen.⁶⁶ Våld mot kvinnor är utbrett i Indien, såväl inom hemmet som utanför. Regeringen vidtar aktivt åtgärder för att öka kvinnors skydd, en lag mot kvinnomisshandel trädde ikraft i oktober 2006. Lagen förbjuder utöver våld även hot om våld eller ekonomiska repressalier. Våldtäkt är enligt lag förbjudet men våldtäktsoffer bemöts ofta av social stigmatisering och mörkertalet uppskattas vara stort. Hedersrelaterat våld förekommer i Indien men främst på landsbygden och i de norra delarna av landet.⁶⁷

Under 1980 talet har feministiska aktioner bidragit till utformande av kvinnocenter i urbana områden, närvaron av kvinnostudier, möjligheten för kvinnor att jobba som journalister, akademiker, läkare osv. Under 1990 talet skedde strukturella förändringar som inleddes 1992 genom ”Panchayat Act” vilket innebar att en tredjedel av alla platser i konstitutionen avsattes för kvinnor. Detta har på sikt hjälpt kvinnor att ta sig in och delta i det offentliga livet. Samtidigt menar vissa feminister att globaliseringen har bidragit till ökade svårigheter för kvinnor från underklassen. Förändringen i landet har bland resulterat i att vissa traditionella sociala skyddssystem gått förlorade samtidigt som multinationella företag granskar den indiska arbetsmarknaden för att finna unga, underbetalda, fattiga kvinnor för arbete i fabriker medan man söker unga, utbildade, kvinnor från medelklassen för arbete i så kallade call centers. Ett annat ämne som varit uppe till diskussion rörande globaliseringens påverkan på kvinnor i Indien är tendensen till ett skapande av ett universellt, homogent, ideal gällande hur man ska se ut som kvinna. Det Indiska idealet för hur en kvinna ska se ut börjar bli allt mer västerländskt influerat, Gangoli menar att hinduiska kvinnor kan tillåtas att använda västerländska, icke-traditionella, kläder och har västerländskt influerade frisyrer så länge de uppvisar att de inte har förlorat de hinduiska värderingarna. Vissa feminister menar att ett universellt ideal bidrar till en ökad kommersialisering av den kvinnliga kroppen för att möta manliga fantasier. Andra menar dock att denna utvecklade snarare leder till att kvinnorna får större sexuell autonomi och större möjligheter till bestämmande över den egna kroppen.⁶⁸

4.3 Samkönade relationer- ett globalt perspektiv

Med denna bakgrund vill vi bredda och diskutera en global diskussion kring vad som faktiskt uppfattas/har uppfattats som sexuellt eller inte inom olika kontexter runt om i världen. Leila J. Rupp (2006) använder sig av begreppet ”same-sex sexuality” då hon menar att detta begrepp är mer användbart i en global kontext än begrepp som exempelvis ”queer”, ”lesbisk” eller ”homosexuell”. Men begreppet ”same-sex sexuality” medför problematik grundat i det faktum att vissa historiska företeelser/relationer inte manifesteras som ”same-sex” och andra kanske inte benämns som ”sexuality”. Dessa komplikationer innebär att även om det finns en strävan att undvika vissa antaganden av innebörden av begär, beteenden och relationer i specifika historiska kontexter kan termen ”same-sex” klumpa ihop och resultera i en tolkning där det specifika i en historisk företeelse inte inkluderas. Exempelvis finns det olika sätt där två lika genitalier inkluderas i en sexuell akt, men denna akt kanske inte alls uppfattas som sexuella handling⁶⁹.

⁶⁶ Internet 6

⁶⁷ Internet 3

⁶⁸ Gangoli 2009

⁶⁹ Rupp, 2006

I vissa fall kan det som är viktigare än genital likhet vara någon form av olikhet, klassolikhet, genusolikhet. Rupp diskuterar svårigheten med en global historisk "same-sex sexuality" utifrån ett social konstruktivistiskt perspektiv⁷⁰. Ur ett historiskt perspektiv finns det en rad olika exempel på samkönade sexuella företeelser i olika kontextuella sammanhang. I det tidiga moderna Europa var det ett privilegium för den övre klassens män att penetrera någon annan än deras "jämlika", om den som skulle penetreras var man eller kvinna spelade ingen roll⁷¹. Var dessa män bisexuella eller var deras val av penetrationsobjekt helt irrelevant? Var detta "same-sex" sex? Eller skulle denna typa av sexuella relationer istället kunna beskrivas som "olika-status sex"?

För en rad olika anledningar, så som spirituella, politiska, ekonomiska, sociala eller kulturella, tar individer på sig (eller blir tvingade att ta på sig) olika sociala roller beroende av biologisk kön⁷². Rupp talar om hur "vårt" språk begränsar oss och resulterar i en reproduktion av två kön/genus som ständigt präglar och begränsar sexuella relationer. I ett globalt sammanhang kan det i vissa kontexter exempelvis finnas ett tredje kön och alternativa etablerade genus. I vissa indianstammar i Nordamerika har det funnits en kvinnlig transgenusroll där dessa kvinnor beskrivits som "manligt-hjärtade kvinnor/two spirit women" vilka anammade manlig karaktär och kunde med sina fruar adoptera barn. Alla fall av transgenus relationer har inte spirituella eller religiösa förtecken. *Travestiserna* i Brasilien är transgenus prostituerade som vid ung ålder tar kvinnlig namn och bär kvinnokläder som ett resultat av att deras vilja att attrahera män. Till skillnad från *hijras* som finns i Indien, opererar de inte deras genitalier eller tar kvinnlig hormon i syfte att skapa kvinnliga kroppsformer.⁷³ Hijras ses som varken manliga eller kvinnliga utan benämns istället som ett tredje kön. Familjen roll blir tydlig när man ser på hur Hijras organiserar sitt leverne. Hijras bryter från de mönster som fokuserar på giftermål och barn och de lever tillsammans i grupper som träder in i den roll familjen traditionellt har.⁷⁴

Rupp menar att sexuella relationer mellan kroppar med lika genitalier (eller ursprungligen lika) i många fall skulle definieras bättre som "differens-gender" än "same-sex" relationer⁷⁵. Vad som definieras som sexualitet är inget självklart- vad som kan verka vara något tydligt sexuellt kan ha annan innebörd. Vilka beteenden uppfattas eller uppfattas inte som sexuella? Vad innebär kramar och kyssar och vilken koppling finns mellan dessa och olika typer av relationer? I exempelvis Indien är det vanligt att unga män håller hand, något som i den svenska kontexten förmodligen skulle uppfattas som ett tecken på en intim relation. Lilian Faderman diskuterar en introduktion av begreppet heterocentrism som en förklaring av avsaknaden av lesbiska kvinnor ur ett historiskt perspektiv⁷⁶. Då "sex" är ett begrepp som ofta har varit beroende av en penetration har denna definition uteslutit kvinnliga sexuella relationer vilket har riskerat att reproducera ett osynliggörande av kvinnlig "icke heterosexualitet". Vad om räknas som sex är också något problematiskt. Judith M. Bennett (2006) diskuterar i sin artikel "*Lesbian-like*" and the

⁷⁰ Rupp, 2006

⁷¹ Rupp, 2006

⁷² Vagina, penis eller intersexuell

⁷³ Rupp, 2006

⁷⁴ Suthrell 2004

⁷⁵ Rupp, 2006

⁷⁶ Faderman, 2006

social history of lesbians patriarkala strukturer och den manliga kontrollen över kvinnors sexualitet. Vad krävs i olika sammanhang för att något ska definieras som sexuellt? Ur ett etnocentriskt perspektiv menar Bennett att den kvinnliga ständigt definierats utifrån patriarkala normer och att den kvinnliga sexualiteten på så vis osynliggjorts⁷⁷. I stycken nedan följer en diskussion kring synen på sexualitet ur ett historiskt perspektiv kopplat till landets lagar och det tidigare brittiska styret.

4.4 Icke-heterosexuell i Mumbai

Under det brittiska styret kom lagen *Section 377* att träda i kraft 1860 i det indiska samhället. Denna lagstiftning uttryckte ett förbud mot sexuella förbindelser ”mot naturen” som indirekt tolkas som sexuella förhållanden mellan män. Med andra ord definierades en man som kriminell om denne hade sexuellt umgänge med en annan man. Sexuella relationer mellan kvinnor omnämns inte i section 377, detta beror dels på att kvinnlig sexualitet inte ansågs existera i det brittiska Indien, samt att definitionen av ”sex” historiskt har setts som något som kräver penetration. Denna 150 år gamla lagstiftningen gjorde det inte bara omöjligt för individen att leva sitt liv i frihet, utan försåg poliser med en makt som har gjort livet mycket svårt för de icke-heterosexuella individerna⁷⁸.

Den indiska icke statliga organisationen Naz Foundation har under flera år fört de icke - heterosexuella personernas kamp om mänskliga rättigheter i domstol och i den allmänna debatten. Organisationen har under en lång tid hävdad att den indiska strafflagstiftningen gällande samkönade relationer stred mot grundläggande mänskliga rättigheter. Den indiska regeringen besvarade protesterna med att säga; ”om sådana lagstiftningar inte finns i samhället kommer oanständiga beteenden att skildra och störa vardagen, och detta kan allvarligt skada samhället i stort”⁷⁹.

Efter nio års kamp för lika rättigheter och legalisering av samkönade relationer kom den 2 juli 2009 ett genomslag för hbtq-rörelsen i Indien då högsta domstolen i New Delhi beslutade att upphäva section 377. Representanter från såväl hinduiska som muslimska och kristna samfund i Indien har fördömt domslutet, de religiösa ledarna är överens om att homosexualitet är omoraliskt och många menar att det är en del av en degenererande västerländsk kultur som kan fördärva det indiska samhället⁸⁰. Delhis högsta domstol gav trots det utslaget att sexuella handlingar mellan vuxna inte kan betraktas som kriminella och domstolen deklarerade att Section 377 bröt mot den indiska lagen som tryggar rätten till personlig frihet, jämlikhet och frihet från diskriminering. Samkönade par erkänns dock fortfarande inte enligt indisk lag och det finns inte heller något förbud mot diskriminering eller hatbrott på grund av sexuell läggning eller könsidentitet. Detta kan bidra till en otrygghet för människor som lever i samkönade relationer och det kan skapa en rädsla gällande att ”komma ut” och leva öppet i samhället. Den indiska lagen om äktenskap talar om ett äktenskap mellan en man och en kvinna, detta har de senaste 15 åren kritiserats och ifrågasatts. Britterna lämnade en lucka i lagen som förundrar det indiska rättssystemet.⁸¹

⁷⁷ Bennett, 2006

⁷⁸ Phukan 2010, Row Kavi 2010

⁷⁹ Biswas 2009

⁸⁰ Biswas 2009

⁸¹ Phukan 2010, Row Kavi 2010

4.4.1 Viktiga händelser de senaste två åren

Juni 2008 - Konferens i Bengaluru: Making invisible visible: A national conference on lesbian, bisexual women and female to male transpersonnes.

Making invisible visble var en tre dagar lång konferens där grupper och organisationer som arbetar med frågor rörande lesbiska, bisexuella och transsexuella från hela Indien deltog. Under dessa dagar diskuterades olika teman så som krisinterventioner, migration, genus och organisering. Under dessa diskussioner uppenbarade sig några huvudsakliga problem.

- Britsten av Queer vänliga samlingsplatser i landet dit kvinnor kan komma och känna sig säkra. Ett bättre och mer välutvecklat stödsystem i hela landet.
- Vikten av att arbeta förbyggande, arbeta vid krissituationer och arbeta efter en krissituation. Finna terapeuter som är duktiga och villiga att arbeta med denna typ av frågor.
- Arbeta för att förändra samhällets attityd.
- Behovet av strategier för att hjälpa och stärka kvinnor som på grund av sin sexualitet utsätts för utpressning, utgångsförbud, tvångsäktenskap och liknande.
- Arbeta mot våld och hot om hot om våld på grund av sexualitet.⁸²

16 augusti 2008 - Queer Azadi march, Mumbai

Den först prideparaden i Mumbai där queer personer, organisationer och andra firade och visade på deras kamp för jämlikhet och mänskliga rättigheter. Närmare tusen personer deltog efter utdragna förhandlingar med polisen om rätten till att hålla paraden.

September 2008 - Högsta domstolen i Delhi tar upp fallet om section 377

Organisationen Naz foundation krävde ett upphävande av lagen section 377 och i september 2008 startade förhandlingarna. Naz foundation hade tidigare krävt att lagen ska upphävas men deras önskan hade inte hörts av domstol förens nu. Bakom framgången låg lång tids lobbyarbete, stor organisatorisk uppslutning och medial uppmärksamhet.⁸³

13 november 2008 - Protester mot attacker mot Hijras i Bengaluru.

Personer från Mumbai och Bengaluru protesterade mot diskriminering, våldsamma attacker och arresteringar som riktas mot hirjas runt om i Indien.⁸⁴

Mars 2009 - Möten med politiska partier

Fem personer från queer azadi kollektivet (anordnare av bland annat pride paraden) besökte inför regeringsvalet de olika partiernas kontor i södra Mumbai. Deras förhoppning var att få dem att inkludera queerfrågor i deras valmanifest och att få kännedom om vad de hade att förvänta om det tillfrågade partiet vann valet. Responsen de fick var mycket blandad och sträckte sig mellan tyligt stöd till uttalad homofobi. Alla tillfrågade partier ansåg dock att diskriminering och våld ska vara kriminaliserat.⁸⁵

⁸² Stop scripts 2009

⁸³ Stop scripts 2009

⁸⁴ Stop scripts 2009

⁸⁵ Stop scripts 2009

Juni 2009 - The LBT emergency fund.

Organisationen *Lesbians and Bisexuals in Action* (LABIA) blev år 2008 kontakta- de av ett par som befann sig i en krissituation, de var under hot från sina respekti- ve familjer och de var på väg att rymma hemifrån då de annars skulle tvingas ingå äktenskap. LABIA erbjöd dem en säker plats att bo på och pengar för att klara sitt leverne. De anordnade insamlingar av pengar och fick sammanlagt ihop 63 500 rupies, 40 000 av dessa gick till de två kvinnorna och resten användes för att starta en fond för kvinnor i akut kris och utsatta situationer.⁸⁶

2 Juli 2009 - Avskaffandet av Section 377

16 Augusti 2009 - Queer Azadi march, Mumbai

Återigen anordnades en prideparad i Mumbai, denna gång deltog ett avsevärt stör- re antal människor för att fira upphävandet av Section 377 och protestera mot den negativa synen på icke-heterosexuallitet i Indien.

22 – 25 April 2010 – Kashish, Mumbai International Queer Film Festival

Kashish är filmfestival där man i April 2010 under fyra dagar visade 107 filmer från 25 olika länder utifrån temat HBTQ. Festivalen organiserades av Solaris pic- tures, Humsafar trust (en organisations som främst arbetar med politiska frågor och HIV/AIDS problematik bland icke-heterosexuella män) och Bombay dost (en HBTQ-tidskrift) för att syliggöra och skapa förståelse för ”*queer thoughts, desires and expressions*”⁸⁷. Filmfestivalen är det första queerevenemanget av den här storleken som har anordnat i Indien och platsen för festivalen var en stor offentlig teater mitt i Mumbai. Festivalen öppnade med den svenska filmen Patrik 1,5 där Gustaf Skarsgård och Torkel Peterson spelar paret som adopterar en son.⁸⁸

⁸⁶ Stop scripts 2009

⁸⁷ Internet 4

⁸⁸ Internet 5

5. Presentation av informanter

Våra informanters kulturella och religiösa bakgrund varierar, likaså ålder (födda mellan 1967-1986), sysselsättning och civilstatus. De flesta av våra informanter definierar sig som lesbiska, och tre av våra åtta informanter har flyttat från sina föräldrahem för att leva antingen med sig själva eller med sin partner. Nedan har vi gjort en övergripelig tabell över våra informanters ålder, religion, öppen eller ej, familj, boende sysselsättning och om de deltar i Mumbais HBTQ-verksamhet.

	Amna	Shala	Meta	Gema	Nomi	Beea	Aila	Shamta
Födelseår	1983	1982	1984	1967	1985	1983	1986	1982
Religion	Hindu	Hindu	Hindu	Farsi	Hindu	Katolik	Hindu	Hindu
Definition av sin sexualitet	Lesbisk	Lesbisk	Lesbisk	Lesbisk	Lesbisk	Lesbisk	Bisexuell	Lesbisk
Öppen för familj	X		X	X	*			X
Öppen för vänner	X		X	X	X	X		X
Öppen på arbete eller skola				X				
Bor med föräldrar			X		X	X	X	X
Studerar	X		X				X	
Arbetar	X	X	X	X	X	X		X
Deltar i hbtq-verksamhet	X	X		X	X	X		

*Endast hennes syster

Amna är hindu, 27 år gammal och bor tillsammans med sin flickvän (Shala) sedan 3 år tillbaka. Hon är öppen med sin sexualitet, som hon definierar som lesbisk, för sin närmsta familj och vänner sedan ca 3 år. Hon ser sin familj som accepterande och icke traditionsbunden och beskriver den som annorlunda i relation till andra indiska familjer. Hon arbetar på ett callcenter där hon valt att inte ”vara öppen” då hon upplever att hon kan riskera att diskrimineras på grund av hennes sexualitet. Hennes upplevelse av hennes arbetsplats är att hon sett homosexuella män ”being mocked at”. Hon deltar aktivt i en organisation för ”icke heterosexuella” kvinnor och en stor del av hennes bekantskapskrets har hon mött där.

Shala, 28 år, definierar sig som lesbisk och lever med Amna. Hon har valt att inte vara öppen med sin sexualitet inför sin familj då denna upplevs av henne som strikt hinduiskt traditionell och hon en rädsla att de inte förstår ”the concept of lesbiansim”. Shala är öppen med sin sexualitet inför hennes närmsta vänner som hon mött genom olika forum för HBTQ-personer, men i övrigt ser hon sig själv som att hon inte är ”öppen”. Shala är nyligen hemkommen från ett halvårs arbete på ett kryssningsfartyg och hon har precis beslutat att stanna med sin sambo i Mumbai och söker därför arbete där.

Meta är 26 år och bor med hennes mamma och syskon, men planerar att flytta tillsammans med hennes flickvän så snart hon blivit ekonomiskt självständig. Hennes mamma vet att Meta ser sig själv som lesbisk men vill att hon ska gifta sig med en man, något Meta vägrar. Meta är öppen för några av hennes vänner och både studerar och arbetar för att så småningom kunna öppna sin egen frisörsalong och tjäna pengar.

Gema är 43 år gammal och lever sedan 3 år tillbaka med sig själv i en lägenhet. Hon har varit en oerhört drivande person inom HBTQ-rörelsen i Mumbai specifik och även Indien generellt. Hon har arbetat med FN och kämpat för HBTQ-personers rättigheter. Efter flera år av engagemang arbetar hon sedan 4 år som egen företagare inom fastighetsbranschen. Hon definierar sig som öppet lesbisk och ser sig själv som ”very out”.

Nomi är 25 år och bor hemma med sina föräldrar och arbetar just nu med familjens företag, men hon och en kompis håller på att starta eget inom import branschen. Den enda hon ”kommit ut för” i hennes familj är hennes syster. Nomi definierar sig som lesbisk och är en av organisatörerna av en HBTQ-organisation i Mumbai, vilket hennes familj inte vet något om.

Beea är 27 år och lever med sin familj men satsar på att flytta hemifrån inom ett år. Hon är nyligen blivit delaktig i L-lounge, innan hon började umgås i detta sammanhang ville hon flytta från Mumbai då hennes upplevelse var att hon kände sig ensam med sin sexualitet i hennes sammanhang. Hon definierar sig själv som lesbisk och hon är inte öppen på sin arbetsplats, eller för sin familj men för sina vänner. Hon arbetar inom kläddesignbranschen.

Ayla är 23 år och studerar. Hon bor med sin familj och definierar sin sexualitet som bisexuell. Hon är inte öppen för sin familj, men för några nära vänner. Hon träffar en kille utan föräldrarnas vetskap nu. Hon menar att lesbiska kvinnor är mycket förtryckta i det indiska samhället och att det inte går att leva som öppet homosexuell.

Shamta är 29 år gammal och definierar sig som lesbisk och har flickvän. Hon är öppen med sin sexualitet inför sin familj och vänner. Hon bor hemma hos föräldrarna som inte accepterar hennes sexualitet. Shamta vill arbeta med HBTQ-frågor i framtiden och utbildar sig just nu inom socialt arbete.

Utöver dessa åtta informanter har vi även en nionde informant vid namn Nutin. Han är verksam och sitter i ledningen för HBTQ- organisationen Humsafar trust. Nutin är politiskt aktiv och arbetar ideellt för queer-tidningen Bombay Dost samt diverse olika projekt kring män som har sex med män.

6. Analys

Vi vill i denna uppsats synliggöra upplevelsen av eventuella svårigheter och möjligheter för kvinnor i Mumbai som definierar sin sexualitet som något annat än heterosexuell. Därför kommer vi här att börja med att titta närmare på hur våra informanter upplever att det kan vara att leva som kvinna i Indien generellt och Mumbai specifikt. I den fortsatta analysen nedan kommer vi utifrån våra teoretiska perspektiv kopplat till bakgrund göra en tolkning av informanternas berättelser utifrån de genomförda intervjuerna. Vi vill titta närmare på hur våra informanter upplever eventuella generella företeelser, vilka förklaras som traditionella, religiösa och/eller med kulturella förtecken. Vilken roll spelar dessa företeelser i informanternas interaktion med dels deras familjer och dels i deras interaktion i samhället i övrigt?

6.1 Social kontext

Oberoende av familjens religion har olika, mer eller mindre rotade, normer och traditioner ett stort inflytande på individer utifrån aspekter som kön, klass, religion, ålder, sexualitet. Den patriarkala norm som genomsyrar det indiska samhället⁸⁹ präglar familjekonstellationer och förväntningar på individer utifrån kön⁹⁰. Vi vill få en uppfattning kring hur våra informanter upplever villkoren som ställs på dem som kvinnor utifrån traditionella, kulturella och religiösa aspekter. Vilka möjligheter och svårigheter upplever våra informanter att det finns i att bryta från den obligatoriska heterosexualiteten? Att som kvinna definiera sig som något annat än heterosexuell utmanar den rådande uppfattningen av vad kvinnlig sexualitet bör vara. Vi strävar i denna uppsats alltså efter att låta kvinnor som identifiera sig som något annat än heterosexuella låta en alternativ berättelse komma till tals och synas.

En återkommande bild som förmedlats av våra informanter är den påtagliga pressen från familjens och samhällets sida att följa traditionella normer som exempelvis att ingå äktenskap och bilda familj. Som man eller som kvinna förväntas man åtra det "motsatta" könet. Öppenheten bland våra informanter varierar, det indiska samhällets villkor för att vara öppen eller inte samspekar med en rad olika faktorer såsom familj, klass, tradition osv. Flertalet av våra informanter har medvetet valt att inte "komma ut" inför deras föräldrar, men flera av dem ser sig "ändå" som öppna med sin sexualitet då de är aktiva inom olika forum för "icke heterosexuella" kvinnor. Flera av våra informanter är öppna inför sina vänner men väljer att inte berätta för sin familj. Shala förklarar;

Shala: "I'm not out to my family, I'm generally not out because in India you cant, they don't even understand the concept, the thing is that they don't even think it exists".

Vi frågar henne om hon planerar att berätta för sin familj och hon svarar att det inte är en möjlighet eftersom de inte kommer förstå. Några av våra informanter har dock valt att berätta för sina föräldrar;

Meta: "A few of my friends know that I'm lesbian, my mom knows, she is against it she wants me to get married to a boy which I don't want neither am I going to do that. I don't care what people think, I am an

⁸⁹ och de flesta platser runt om i världen

⁹⁰ Okin, Moller, 2002

independent girl I have my life, I'm going live that without any boundaries, I'm planning to marry my girl after few years".

Amna: *"they said they always knew, by the time we started seeing each other she⁹¹ used to practically live at my place. I always had more girls coming over, I have always been liking girls more than guys".*

Gema: *"Maybe she thought "Oh my Good, my daughter is a lesbian". But then I mean, my dad was pretty homophobic, he still gets very upset with my homosexuality, but now he come to terms with it. In many ways it was harder with my mum".*

6.1.1 Förväntningar

Precis som Susan Moller Okin diskuterar är de flesta kulturer fulla av handlingsmönster och ideologier som rör könsrelationer⁹². Genom att uppfattas som man eller kvinna, son eller dotter står man inför en rad olika förväntningar präglade av olika kulturella och traditionella influenser. Olika sociala kontexter/sammanhang är genomsyrade av diverse olika meningsgivande diskurser. Genom att exempelvis tala om en viss "sann" kunskap och objektivitet utifrån vissa traditionella levnadssätt kan detta innebära ett bestående av olika hierarkier inom gruppen⁹³.

Precis som Butler menar vi att vi ser kroppen som en grundläggande kärna som bestäms av en uppsättning gränser. Dessa gränser bestäms i sin tur av den omgivande diskursen, det vill säga språket, förväntningarna, värderingarna; allt det som utgör det vi kallar verklighet. Kön och tillika sexualitet är alltså skapat av samma konstruerande makt som genus, ett maktsystem som Butler kallar för "den heterosexuella matrisen". I denna matris menar Butler att kön görs i samband med sexualitet. Vi gör det kontinuerligt och genom ett upprepande av handlingar, ord och gester⁹⁴. På liknande sätt kan paralleller dras till hur normer i samhället skapar "regler/gränser" som styrs utifrån förväntningar, värderingar som finns i den omgivande diskursen.

Gema berättar om de olika villkoren hon upplevde att hon och hennes bror hade under deras uppväxt:

Gema: *"You know I was learnt to cook while my brother don't know how to cook, he hardly know how to boil an egg. I was raised to you know, my mother expected me to dress in a certain way, to behave in a certain manner. I was really raised up to look after a man. And I think they basically wanted to see you with a man. Because you know, being single, without anyone is a huge pressure on the woman".*

Här pekar Gema på hur hon upplevde att hon och hennes bror hade olika förväntningar utifrån kön under deras barndom. Detta är något som även Shala talar om:

Sahla: *"I can not give opinions about anything, only if I'm asked I can say something /.../ But of course I'm the girl child, basically non of the*

⁹¹ Shala

⁹² Okin Moller, 2002

⁹³ Lykke, 2008

⁹⁴ Mattsson, 2005

property will be mine, it will be my brothers, everything will be my brothers. They always told me you are not the owner of the house and you have to leave after getting married /.../ everything is my brothers, my brother is the boss, my brother is the king, my brother is the emperor. Whereas I'm like the cat of house, it's really sad".

Strukturer som vi tolkar som patriarkala strukturer är något alla våra informanter säger sig uppleva i sina familjer. Gema talar vidare om familjens förväntningar på deras barn, söner som döttrar, att ingå äktenskap. I uppsatsens bakgrundsavsnitt beskrivs en central faktor i den indiska kontexten vara avsaknaden av institutionella alternativ till familjen såsom social försäkring. Detta är en faktor som påverkar föräldrars inverkan på barnen utifrån en motivation att försäkra sig om deras ålderdom⁹⁵. Ett alternativ är då för föräldrarna att säkra ålderdomen är genom deras barn och arrangera hållbara äktenskapskoalitioner. Detta speglar ett centralt behov att knyta an personliga band inom samhället i strävan att säkra ens existens och sociala ställning.

Det faktum att dessa kvinnor är någons dotter är alltså av stor vikt. Våra informanter vittnar om familjens vilja till makt och inflytande vad gäller deras döttrars liv.

Nomi: *"My family is like, be more feminized, look more like a girl, don't go out in the night, get married, have children".*

Beea: *"Obviously they want me to get married so that they could say to the society and stuff. In India everything is about how you portrait yourself to the society, that has a lot of importance".*

Flera av de vi talat med berättar att de inte får eller tidigare inte fick vara ute längre än till en viss tid om kvällarna. Deras föräldrar bestämmer när de ska komma hem vilket försvårar kvinnornas möjlighet till ett socialt liv, det försvårar särskilt möjligheterna till att ha en kärleksrelation då båda parter lever under sina föräldrars villkor. I Indien lever man generellt sett med sina föräldrar tills den dag man gifter sig. Flera informanter berättar att den enda möjligheten till att flytta hemifrån utan att gifta sig är att flytta till en annan stad och för att göra det krävs en bra anledning. Detta gör en relation till en annan kvinna mycket problematisk då det är högst ovanligt att föräldrarna känner till och accepterar att deras döttrar ser sig själva som något annat än heterosexuella. Kvinnorna har därmed ingen plats där de kan träffas i enskildhet.

6.1.2 Boendestrukturer

Något som vi båda blev förvånade över i vårt möte med våra informanter är det faktum att man bor med sina föräldrar tills man blir gift, oavsett ålder. Detta skulle kunna analyseras som en oerhört egocentrisk⁹⁶ tolkning av våra informanternas verklighet, där vi blir förvånade då vi möter något annat än vår egen verklighetsuppfattning. Olika normer och traditioner präglar boendemönstren på så vis att innan det "heliga" äktenskapet tar vid bor man hemma hos sina föräldrar⁹⁷. Att bo

⁹⁵ Larsen, 2009

⁹⁶ Vi skulle gärna vilja säga eurocentrisk, men vad vet vi om hur boendemönstren ser ut för individer utanför vår egna lilla nordiska "bubbla"?

⁹⁷ och efter man tagit del av det "heliga" äktenskapet flyttar man istället som kvinna hem till sin nyblivna makes föräldrahem

själv är alltså något avvikande från normen, vilken i sin tur bygger på den heterosexuella normen där giftnål är något självklart. Vi frågade 24-åriga Nomi om det är några olikheter mellan söner och döttrar och förväntningar på deras boende:

Nomi: *“In India most children stay with their parents. If the son gets married he brings the wife home. If the daughter gets married she moves to the guy’s home. But mostly you stay...and before you get married it’s very unlikely, most lives with their parents”*.

Gema belyser våra förutfattade meningar kring boendemönster då dessa inte har fått något direkt fokus i intervjun:

Gema: *“I think what you have forgotten is the fact that women can’t live together here, it basically because we live with our parents /.../ You know you have to get married and then you leave the house. I have noticed that this is a very big problem, I mean where do you have sex with family and all, so you go and book hotel rooms but that cost money. You have to be economically independent here to be comfortable in your sexuality otherwise it will be very difficult. And when I say economically independent so that you can move out and even move to another city. And if a women just wants to stay away from her parents its very difficult. A lot of questions”*.

6.1.3 Strävan efter självständighet

Att vara ekonomiskt självförsörjande är alltså en avgörande faktor till huruvida man bor hemma hos sina föräldrar eller har en egen bostad. Vikten av ekonomisk självständighet är ett återkommande ämne hos våra informanter:

Shala: *“it’s extremely important that one is independent in India because the family puts allot of pressure on you, emotion, drama, there is allot of drama. /.../ We know a couple of women in the community who live with their parents and they are 25 plus and they have a lot of pressure of getting married and things like that. I think that unless you don’t fight for independence you can’t live a normal gay life. There is going to be allot of drama but you have to face it.”*

Meta: *“I’m focusing more on my career so I can have good money in hand, and live my life the way I want”*.

Nomi: *“I’m open to my siblings and my younger sisters. Not to my family yet because I’m not self independent and until I’m independent on my own I prefer to keep it that way”*.

Shala: *“When I went on the ship to work my mother wondered why and I said well you keep telling that this property is not mine, so I have to buy a house, so I have to earn in dollars, so I’m going”*.

En av våra informanter berättar att hon innan hon flyttade från sin pappa när hon var 40 år gammal brukade träffa sina flickvänner på hotell men att detta var dyrt och ohållbart. Hon förklarar vidare;

Gema: *“You have to be economically independent here to be comfortable in your sexuality otherwise it will be very difficult. And when I say economically independent I mean so that you can move out and even move to another city”.*

Att välja att bryta från normer kring boendestrukturer och då exempelvis flytta till egen lägenhet innebär även att bryta från traditioner och förväntningar kopplade till att ingå äktenskap. För att två kvinnor ska kunna leva tillsammans är ett upp- brytande från diverse olika normer och förväntningar en nödvändighet. Möjligheten till ekonomiskt självförsörjande går oundvikligt att koppla till klass, kön och etniska asymmetrier. Är man en individ tillhörande en högre klass har man automatiskt en privilegierad plats gentemot individer från lägre klass när det kommer till förutsättningar kring ”högre” utbildning och därav även möjlighet till ett väl- betalt arbete. Ett välbetalt arbete möjliggör till ekonomisk självständighet, vilket underlättar ett upp- brytande från traditionella normer genom att exempelvis bryta boendestrukturen och flytta hemifrån. Med detta i åtanke kan det vara lätt att dra slutsatsen att det är lättare att vara ”icke heterosexuell” kvinna om man tillhör en högre klass. Nomi menar att det är lättare att vara ekonomiskt självständig/oberoende om du tillhör en högre klass, vilket möjliggör en eventuell flytt från föräldrahemmet. Vidare menar hon att människor från högre klass är mer accepterande på grund av deras utbildning. Gema problematiserar klass utifrån sexualitet och öppenhet:

Gema: *“Class is a concept that is noticed allot in India, maybe not so much maybe in Europe, but then my experience has only been in India so I don’t know. But definitely there is a class system and if you come from a certain class you will not see allot of women, women from a class who do not have the same financial background, the same communication background like many of the classes do not speak English and they have another life style. And you won’t see many of them being out who can’t speak English. The people with monetary issues, with different financial background, you will not see allot of them being out with women that’s speak English. Class is an incredibly complex thing and it’s difficult to understand it, in many ways I see I’m class to great extent. I have grown up in a certain environment, I speak in a certain manner, I have a certain attitude about life that probably comes from having a certain background. But then there are some people who come from my background who would not even interact with people who are not from a similar background, I have allot of friends who are not from the same background as I am”.*

Gema talar här om är föreställningar av individers möjligheter och svårigheter utifrån klass. Hon säger sig vara medveten om att hon själv kommer från en privilegierad miljö där hon haft ekonomiska förutsättningar för bland annat utbildning. Hon har tillhört en viss klass vilket har präglat hennes identitet. Hon lyfter fram det engelska språket som ett exempel på hur språket kan ses som en klassmarkör som sätter gränser. Språket kan ses som en länk mellan kunskap och makt, där språket kan användas som maktutövning där vissa individer inkluderas och andra exkluderas. Detta är något som även Nutin problematiserar i sin diskussion kring möjligheten att “leva ut” sin sexualitet utifrån ett klassperspektiv. Han menar att det är mer troligt är att man blir gift om man kommer från en lägre klass och har lägre utbildning. Lägre klass och utbildning kan alltså resultera i sämre möjlighe-

ter för att kunna bryta från olika strukturer då detta förenklas med bättre ekonomiska förutsättningar. Vidare är möjligheten av att "leva ut" sin sexualitet nära kopplat till acceptansen i samhället och till det utbud som finns av mötesplatser och organisationer. Acceptansen i samhället menar våra informanter varierar beroende på sammanhang och organisationer och mötesplatser är olika lättillgängliga beroende på individernas bakgrund. Inom de organisationer vi har fått inblick i kommunicerar man generellt sett genom det engelska språket. Vi uppfattar det som att det engelskan är en förutsättning för tillträde till det utbud som finns riktat mot icke heterosexuella kvinnor, därmed är även utbildning och högre klass förutsättningar för inkludering. Vi menar därför att det språk som används inom dessa organisationer kan verka begränsande och exkluderande av personer av lägre klass, som då alltså förmodligen inte har tillgång/kunskap i det engelska språket.

6.2 Att vara något annat än hetero

Utifrån ett poststrukturalistiskt perspektiv, är språket nära kopplat till makt- språk är makt. Som vi diskuterar i vårt teoretiska avsnitt så syftar den *heterosexuella matrisen* till att beskriva hur heterosexualiteten upprätthålls och ses som "den normala sexualiteten". För att heterosexualiteten ska fungera som norm krävs det att en ser på sexuella minoriteter som avvikande. Genom detta upprätthållande av den heterosexuella matrisen görs människor till heterosexuella kvinnor och män.⁹⁸ Beea beskriver synen på sexualitet i Indien utifrån dess traditionella normer;

Beea: "Traditional in the sense that a man should be with a women and a women should be with a man like even this section 377rule that was made, earlier when the rule was there it was based on all of these traditions that the way like being gay is really bad. It's like a disease it's not acceptable".

Heterosexualiteten ses som det självklara och normala och de som inte är heterosexuella blir därmed utifrån ett dikotomiskt tänkande "onormala". Så länge heterosexualiteten fortgår som något självklart och av naturen givet⁹⁹ blir allt annat än denna "normala" sexualitet "onormalt" då alla begrepp ges mening genom sin kontrast eller motsats. Vidare går det att tyda en maktfaktor mellan de binära oppositionerna då den ena ges företräde, i detta fall den "normala" sexualiteten, och den andra ses som svagare, det sexualitet som inte är "normal".

De kvinnor vi har talat med berättar alla att de lever under en stor press från sin omgivning. Utöver denna press fanns fram tills nyligen även en lagstiftning som enligt våra informanter ofta användes som hot, skrämselfaktor och utpressning då kvinnorna trots allt valde att vara öppna med sin sexualitet. En av våra informanter, Shama, berättar om när hon lämnade sin hemstad för att leva tillsammans med sin flickvän. Hennes föräldrar sökte efter henne och de kopplade in polisen som tillsist grep henne med hänvisning till section 377. Polisen förde henne tillbaka till hennes familj som efter hennes återkomst misshandlade henne och låste in henne under en och en halv månad. Enligt våra informanter var polisingripande av detta slag inte ovanliga innan avskaffandet av section 377 trots att lagen i grund och botten endast förbjöd vissa former av penetration men inte relationer mellan människor.

⁹⁸ Rosenberg, 2007

⁹⁹ vilket ständigt reproduceras inom en tydlig majoritet av religioner, traditioner och kulturer

Vi menar att man kan tolka och analysera synen på sexualitet utifrån ett historiskt perspektiv nära kopplat till patriarkala strukturer. Vad som definieras som faktisk "sex" är kontextuellt och föränderligt precis som vi diskuterar i Kapitel 4, bakgrund. Något som exempelvis skulle kunna definieras som "sex" i ett visst sammanhang kanske inte gör det i ett annat.

Vidare poängtera Nomi hur synen på sexualitet i Indien påverkar hennes (o)öppenhet mot sina föräldrar kring hennes sexualitet idag:

Nomi: *"They affect me in a big way because if there wasn't a situation like this I could have told my parents".*

Sexualitet verkar vara ett mer eller mindre tabumarkerat område i det indiska samhället, åtminstone då det kommer till kvinnlig sexualitet. Det framgår i våra intervjuer att våra informanter upplever en skillnad av den kvinnliga kontra den manliga sexualiteten, vilket i sin tur innebär att även synen på kvinnlig och manlig "icke-heterosexualitet" är något som upplevs olika. Detta bemötande är konstruerat utifrån ett dikotomiskt tänkande, där män och kvinnor tilldelas olika egenskaper och förväntningar. Att bryta från dessa roller kan få konsekvenser av olika slag, Nutin talar om hur livet skiljer sig åt mellan "icke heterosexuella" män och kvinnor generellt. Att vara man och avvika från heteronormen ser Nutin som enklare än att vara kvinna och avvika från heteronormen i det indiska samhället. Detta förklarar han:

Nutin: *"It's because the terms of society. Because women are not supposed to have a sexuality or sexual desire. They are not supposed to be lesbian anyway, in saying you are a lesbian also means you saying that you desire another person, another woman. So that's one thing and well and then it's the kinship of family honor tightened with women, more than it is with the boys. So everything that a girl does goes straight back to the respect of the family. And you supposed to get married in a good way and have kids, maybe have ha career, but that's about it. You not supposed to express yourself in any other way".*

Kvinnors och mäns handlingsutrymme skiljer sig åt, vilket avspeglar sig på flera sätt. Kvinnor förväntas inte ha något sexuellt begär i den existerande diskursen, och genom att faktisk själv benämna sig som något annat än heterosexuell avviker man från en av de mest grundläggande normerna i samhället. Att två kvinnor lever tillsammans är som vi redan nämnt något avvikande från normen, då människor förväntas att bo hos sina föräldrar tills de gifter sig. Shala menar att människor i deras omgivning inte förstår hennes och Annas relation. Hon menar att omgivningen tar för givet att de endast är vänner då de inte reflekterar över att man kan vara något annat än heterosexuell. Detta kan ses som ett bekräftande av den heterosexuella normen och diskurser "makt över tanken". Det brytande ska påpekas och kategoriseras vilket förhöjer det "normala" i status¹⁰⁰. Om vi utifrån ett poststrukturalistiskt perspektiv skulle se på sexualiteten som ett begrepp innehållande skillnader, något är endast om det inte är något annat, skulle vi kunna utgå från att något är det normala och därav finns det också något avvikande från det normala. Den politiska och hegemoniska diskursens normaliserande funktioner och dess

¹⁰⁰ Mattsson, 2005

syfte att återskapa det normala genom att forma individer som uppfattas och definieras som avvikare, det finns en strävan att dra en tydlig skiljelinje mellan det normala och det avvikande. Det brytande ska påpekas och kategoriseras vilket förhöjer det ”normala” i status¹⁰¹. Vad som inte får sägas och tänkas i en diskurs påverkar hur människor ser på institutioner och positioner, sociala som politiska, och därmed vilken status dessa har, hur legitimerade de är som praktik och alltså vilken makt de är förfogade till. Diskursen sätter gränser för vad som får sägas och tänkas¹⁰²

6.2.1 Synen på sexualitet

Gema, med flera, förklarar traditionella normer kring sexualitet utifrån heterosexualiteten:

Gema: *“You have to be heterosexual. I mean it’s compulsive heterosexuality, because you have to marry. And if you not married, people are like “are you gay” or “what’s wrong with you, why haven’t you got married?” It’s not like it’s ok, it’s cool- she’s a woman of her own. No, that doesn’t happen”.*

De förväntningar som finns kring att gifta sig med en person av motsatt kön är något som vid intervjutillfällena kommit att beskrivas som en påtaglig tradition som präglar individer mer eller mindre beroende på olika faktorer. Exempelvis berättar Shala och Amna om att de känner till män som definierar sig som homosexuella, men som ingått äktenskap med heterosexuella kvinnor. På detta sätt kan de (männen) leva enligt förväntningarna från familjen (samhället) som ställs på dem att ingå äktenskap men ändå fortsätta sin homosexuella livsstil. Detta är något som Shala och Amna antar vara en svårhanterlig situation för den kvinna som ingått äktenskapet med andra förhoppningar. Vad får hon ut av äktenskapet?

Shala: *“We have allot of gay friends who are married with women. It’s really sad because the straight woman doesn’t get much out of the marriage and for a woman there is no way out because of the society, the parents will not accept her back in their house no matter what the circumstance”.*

Vidare har det under våra intervjuer dykt upp ett fenomen där en inte alltför ovanlig situation tycks uppstå när två kvinnor har en intim relation. Ett flertal av våra informanter beskriver att de själva har upplevt att någon i deras närhet som definierat sig som något annat än heterosexuell mer eller mindre mot sin vilja ”böjt” sig för familjens vilja och gift sig med en man. I det indiska förväntas människor gifta sig med en person av det motsatta könet och ”vilja” ha barn. Här spelar ”familjens” inställning kring traditionella normer in, och här kan ett bredare perspektiv problematisera familjens inställning mot traditioner av detta slag: globaliseringen. Shama och Ayla talar om kritikerna till legaliseringen av section 377 som menar att homosexualitet är ett västerländskt påfund. De båda påpekar att det finns flera tusenåriga hinduistiska tempel med olika avbildningar av samkönat sex på tempelväggarna. De menar att det är löjligt att kritiker säger att homosexualitet kommer från väst när dessa tempel upprättades långt innan Indien besöktes av eller influerades av andra länder. Shala påpekar att familjens syn på traditioner spelar en avgörande faktor i deras uppfostran och vilka förväntningar dennes familj stäl-

¹⁰¹ Mattsson, 2005

¹⁰² Bergström & Boréus, 2005

ler på kvinnan i fråga. Familjens tankar och värderingar spelar alltså en makabert avgörande roll i kvinnors livsöden, och som tidigare nämnts i bakgrunden tenderar traditionella uppföranden i rurala områden att fortgå.

6.2.2 HBTQ-livet i Mumbai

Vi ville veta hur informanterna upplever Mumbai som stad och vilka möjligheter och svårigheter de finner att bo i en större stad i relation till att bo i en mindre. En gemensam uppfattning bland våra informanter är att det anses vara lättare att vara gay i en större stad än en mindre. Detta resonemang bygger på olika faktorer som exempelvis utbildning som förväntas leda till ett ”öppet sinne” i större städer som Mumbai, antalet utbildade människor i urbana områden är mindre vilket resulterar i trångsynthet. Amna ser Mumbais blandning av olika människor av olika religioner, regioner, kulturer, språk och länder som något som leder till en öppenhet vilket hon ser som en bidragande faktor till acceptansen för avvikelse av normer av olika slag. Shala diskuterar skillnader att som kvinna bo i en större stad jämför med en mindre:

Shala: “Mumbai is a metropolitan, it’s a big city where women is much ahead of the rest of India. But there is allot of separation in disguise. Like in the rural parts there is a direct oppression /.../ but here, because of women are well educated, all the women are stronger here and they can walk out of homes, the oppression is indirect. Like family forcing them to get married, giving them society pressure, comparing them to other women who are married, so there is allot of pressure”.

En skillnad som Nomi och Beea diskuterar är att de båda uppfattar öppenheten bland “icke heterosexuella” män som vanligare än bland “icke heterosexuella” kvinnor och kopplar samman detta med kulturer och traditioner i det indiska samhället. De båda menar att kvinnor är mer bundna till traditioner än män och Nomi diskuterar det faktum att kvinnor har ett mindre handlingsutrymme än män. Att bo i en större stad som exempelvis Mumbai eller Delhi ser de som en förutsättning för att kunna leva ut sin sexualitet samt att bryta från traditionella normer. Beea diskuterar:

Beea: “Mumbai is more secular and has a lot of people living here from different fields and stuff, different professions. I think it’s more, what do you say – opened than other cities. It’s quite ok in Delhi as well, but there are a lot of rural parts of India who’s still backwards. Being gay is like you know out of the picture. There are other issues that are needed to be handled first. Being gay is completely out, I’m sure there are a lot of parts in India where they don’t even know the word. It’s probably a disease for them, being gay”.

I Mumbai finns det ett flertal organisationer som arbetar för att stärka icke-heterosexuellas rättigheter och möjligheter och det finns en del organisationer som arbetar med att anordna evenemang där kvinnor kan mötas. Innan vi reste till Mumbai sökte vi på internet efter olika typer av organisationer för att få kunskap om vilket utbud som finns i staden samt finna informanter till denna uppsats. Vår upplevelse är att det går att finna organisationer och individer som arbetar med och för HBTQ-frågor. Trots det säger några av våra informanter att det inte finns några organisationer i staden. Detta kan kopplas till vår tidigare diskussion om klass och språk samt möjlighet till att använda internet . En av våra informanter

driver organisationen L-lounge som bland annat anordnar fester och filmvisningar. Hon berättar att de kommer i kontakt med kvinnor och sprider information genom internet. Tillgång och kunskap om internet är alltså till viss del en förutsättning för att på egen hand kunna komma i kontakt med organisationer och delta i sammankomster. De kvinnor som inte har tillgång till internet har ingen möjlighet att själva ta reda på vart de kan vända sig för stöd, hjälp eller umgänge, därmed exkluderas de.

Att driva och arbeta för organisationer av detta slag är dock inte enkelt. En av våra informanter, Gema, berättar om när hon år 1999 startade ett hjälpcentra för icke-heterosexuella kvinnor .

Gema: *“I felt there was no place for women to go to when they wanted to talk and that is why I wanted to start an organization, which would reach out to them and give them a opportunity to talk /.../ also to create a safe place for women to come to for a short while before they go back to that whole homophobic world, then at least you have that two hours in the week or two hours in the month when you come to a place that is really safe and nice”.*

Organisationen erbjöd icke-heterosexuella kvinnor samtalsstöd via telefon och möten. Utöver detta arbetade organisationen för icke-heterosexuellas rättigheter. Gema var mycket aktiv i arbetet för avskaffandet av section 377 bland annat genom att framträda i media och debattera mot religiösa ledare. Hon var även en av dem som arbetade för rätten att hålla den första pride paraden i Mumbai. Till skillnad från tidigare nämnda organisation använde Gema media för att visa på sin verksamhet och komma i kontakt med kvinnor.

Gema: *“I came out in the papers, I would give interviews and all so that they would see my face and come up to me, call the help line and come to the meetings. It was a very difficult thing to do, I mean it wasn't easy”.*

Gema uttrycker en önskan om att nå ut till kvinnor med olika bakgrund och klass då hon är medveten om de skillnader som finns och vad dessa skillnader kan innebära. Hon försökte undvika exkludering av vissa grupper i samhället genom att använda stora och väletablerade tidningar för att informera om sin verksamhet. Hon väljer också att visa sitt ansikte i media för att på så sätt möjliggöra kontakt trots den påfrestning detta innebär för henne privat. Vidare beskriver Gema arbetet som mycket krävande, särskilt krävande var arbetet med att finansiera verksamheter.

Gema: *“I used o apply for money abroad because the Indian government don't want to give money for a lesbian organization. It's not a possibility /.../ I went to Norway to do some fundraising, I went to Austria to do some fundraising. Got a bit of money but then you know it's really difficult, you need a lot of money. It wasn't sustainable /.../ it was to much work and I was getting a little tired. I went to Geneva also and you know, I took part in one or two seminars there. It was a continuing process working with the U.N, But then I had to come back, I mean some one had to get to work here”.*

Gema beskriver även problem vid anställande av personal;

Gema: *“There were very few people who wanted to work for an organization that work for lesbian, bisexual, transgender women. There were not that many people who wanted to work for it because what would they go back and tell their parents /.../ I had two straight consoling and it was difficult for one of them because of her parents, she was straight but every time she came out in the paper supporting lesbians her mother would say why are you working on this, why don't you do something else”.*

Problemen som Gema mötte gällande finansiering och anställande av personal kan utifrån det poststrukturalistiska perspektivet ses som ett uttryck för makt. Den diskurs inom vilken Gemas organisation bedrevs bestämde ramarna för vad som fick sägas och göras då diskursen är det regelsystem som möjliggör vissa kunskaper och handlingar men omöjliggör andra. Den indiska diskursen rörande sexualitet styrde alltså hur individer och staten såg på Gemas arbete vilket resulterade i en ovilja och misstro till organisationen. Genom att neka organisationer som denna finansiellt stöd understöds rådande kunskapsstrukturer medan ny kunskap och nya angreppssätt förkastas. På detta sätt reproduceras rådande heteronorm och den heterosexuella matrisen vidmakthålls. På grund av de problem Gema ställdes inför lades verksamheten ner efter sex år. Hon beskriver att hon blev utbänd och inte längre orkade driva den. Idag engagerar hon sig inte mer än att hon deltar vid olika sammankomster och protester. Gällande utvecklingen av HBTQ – organisationer i Mumbai säger hon att det är bättre idag än när hon startade sin verksamhet men att det fortfarande finns för få organisationer som vänder sig mot kvinnor. Hon menar att de flesta organisationer vänder sig mot manliga homosexuella och har fokus på frågor rörande HIV/aids.

Att organisera sig i eller delta i HBTQ – organisationer/sammankomster ser vi som en personlig strategi som kan användas för att hantera det motstånd och de svårigheter våra informanter beskriver att de ställs inför. Valet att vara öppen eller inte gällande sin sexualitet i olika situationer är något vi tar upp löpande genom uppsatsen och vi menar att detta också är en strategi våra informanter använder sig av i sitt vardagliga liv. Beea är ny i Mumbais HBTQ - community och berättar om hur hon tänkte innan hon träffade sina nyfunna vänner:

Beea: *“Before one month ago I'm like “there no life for gay people here”. I didn't come across anyone that was gay. The past one month has been an incredible change in my life. I've met so many people, and I mean it's happening, its gradual, its a slow process, but it's happening. Trust me, I wanted to move out of this city, I wanted to be in a new place there I could be myself. But after have meeting those guys now I don't want to go. Now I know there's a life here. It's pretty ok but I'm sure it will take a few years but it will happen gradually”.*

Detta är ett tydligt exempel på hur medverkan i organisationer kan ha stödande och stärkande effekt hos dessa kvinnor då gemenskapen i gruppen skapar en ”vi känsla” som kan ställas i kontrast mot ”de andra”. Gemenskapen bidrar för Beea till en för henne ”normalisering” av hennes sexualitet. Hon beskriver hur hon tidigare känt sig ensam som lesbisk i Mumbai då hon inte kände någon annan som definierade sin sexualitet på det sätt hon gör. Men vilka har möjlighet att inklude-

ras i denna ”vi-grupp”? Som vi tidigare diskuterat är engelska och internet ofta en förutsättning för att komma i kontakt med och få information om dessa organisationer och sammankomster. Därmed är denna ”vi-gemenskap” enklast nåbar för personer av högre klass och med högre utbildning vilket innebär ett exkluderande av individer som inte besitter dessa fördelar eller förutsättningar.

6.2.3 Rädsla för diskriminering

Flera av våra informanter berättar vidare att de väljer att inte vara öppna gällande sin sexualitet på arbetsplatsen eller i skolan. En återkommande anledning till detta val är rädslan för diskriminering. Beea menar att diskriminering på grund av sexualitet förekommer, hon upplever att det är mindre vanligt hos den yngre generationen men att det ändå finns där;

Beea: “At work there are some people, if you are walking by they will tees, like watch that girl she is holding that girls hand and watch that guy. Most of the people are talking about it /.../ My friends accepted me but before they knew about me and I used to go out with them, they used to make fun of gay guys, so it’s still there, it’s something you make fun of but in the back of their head they don’t realize what it means /.../ there is one friend that I told and she was like really talking at back, she is not really happy with the fact, she’s like it’s not right, women are supposed to be with men and men are supposed to be with women. She follows the religion, the bible and that stuff exactly. So that’s when it happens the discrimination because of this traditions and culture, people are stuck up in there heeds, that’s when they find it difficult to accept”.

Gema berättar om sina upplevelser av diskriminering;

Gema: “I was working with a organization, I was working with children, I did a brilliant job with what I had. But ultimately I was told that I didn’t do a great job. And I think it was because of my sexuality. I was very out, I was open about it”.

Vidare diskuterar hon hennes syn diskriminering på grund av sexualitet generellt sett i Indien:

Gema: “Discrimination towards everything is common in India, discrimination towards minority communities is common in India, discrimination against sexuality is defiantly common in India, discrimination against women is common in India, discrimination against tribal’s is common in India, discrimination against cast ant class is common in India. Sexuality is way down the line but it is defiantly there.”

Nutin för ett resonemang kring diskriminering på grund av sexualitet kopplat till arbetsplatser och belyser det faktum att det endast finns policys mot diskriminering inom de större företagen, men att det inte finns något i den indiska lagstiftningen. Detta är en viktig faktor som kan spela in i individers beslut att komma ut på sina arbetsplatser eller inte, då det alltså saknas en anti-diskriminerings lagstiftning gällande sexualitet eller könsuttryck.

6.4 Förändring och framtidshopp

I kapitel 4 skriver vi om händelser som inträffat de senaste två åren som varit viktiga för HBTQ-rörelsen i kampen för rättigheter och jämlikhet. Enligt många av våra informanter har den största förändringen skett efter att section 377 avskrevs i juli 2009. Detta är en förändring som de anser vara mycket märkbar.

Nomi: *“It’s change a lot in my life. Like before I felt confused but after I felt very confident. I don’t want to get married, I want to come out, more than for my friends”*

Meta: *“That fear of doing something illegal is gone. I was not very much scared but still people have come out and have parties, clubs, more meeting are happening”*

Beea: *“Yeah there is a huge change after that, a huge change /.../ the rule has been passed, but it will still take the people a lot of time for it to sink in and actually accept the fact. But at least you know something is better than nothing, it’s at least a start to something /.../ there are so many people after that, so many.”*

Amna: *“I don’t know if it was because of the 377 but maybe because 377 was spoken about and talked about there was awareness about in the society. And I would think it matters, gay parades and all things witch created allot of visibility”*

Alla våra informanter har dock inte märkt av den förändring som talas om ovan. Ayla och Shamta menar det inte har förändrat något för dem, Shamta anser att de diskussioner som förts angående icke-heterosexualitet i Indien alltid handlat om sex då section 377 talade om penetration. Hon säger att homosexualitet handlar om kärlek, inte sex, och i diskussioner rörande homosexuellas rättigheter i Indien glöms känslor ofta bort. Några andra av våra informanter upplever att det finns en skillnad i graden av förändring beroende på om man är icke-heterosexuell man eller kvinna:

Nomi: *“After section 377, a lot have changed, before it was much more difficult. After the law changed more have started coming out. People are more opened about it but it’s more common that gay guys are opened, the girls that are opened about it are less”.*

Amna: *“Not really. It’s mostly for the guys because there was no sexual liberty under the depravation of 377/.../ I think it would have changed things for them but for us, no”.*

När vi var i Mumbai var vår upplevelse att det finns en stark vilja och handlingskraft för organiserat arbete mot förändring och förbättring vilket även våra informanter ger en bild av:

Beea: *“There is definitely lots of things happening, and it’s amazing to see that so many people are working towards this community and supporting them in different ways.”*

Gema: *“I think it’s allot because we’ve had pride marches which were very open and we show that we are out there and it visibelize us”*.

Amna: *“It’s getting better and I think the media also have huge part of creating that. Earlier the way homosexuality was pretreated in movies was to mock, there was always a gay clown, but now there are movies made about homosexuality and it’s prorated in a very natural way”*.

Våra informanter är överens om att trots att förändringar har skett och situationen för icke-heterosexuella i Indien blivit bättre så finns det mycket kvar att arbeta med. Vi frågar dem om de tror att synen på sexualitet kommer förändras i Indien och vad de anser krävs för att åstadkomma en förändring;

Gema: *“It will take a lot of time. But there’s a whole debate on whether you wait for the society to change it or change the law. And I think the law changing is much better, because the society will take decades to change you know. /.../ I think we should fight for laws because at lest you can access it when there is discrimination, waiting for society to change will take years”*

Nutin: *“Things are changing, allot of people are making alternative stuff to make people look at sexuality in different ways. But I still think that what we desperately need is sexual education in school, we don’t have it and people don’t want their children to be taught about sex because they think they start having sex, not realizing that some of them already having it anyway”*

Flera av våra informanter delar Gemas och Nutins upplevelser av att en förändring har börjar ske och många menar att det är en generationsfråga, de upplever yngre människor som mer öppna och toleranta vad gäller icke heterosexualitet. Amna säger exempelvis att en ny generation innebär nya möjligheter och ökad acceptans. Vi tolkar detta som att diskursen rörande sexualitet förändras i Indien och för att få reda på i vilken utsträckning detta sker enligt våra informanter frågar om deras konkreta framtidshopp och om vad de tror är möjligt. Vi möts av blandad optimism där samkönade äktenskap lyfts som något viktigt. Flera intervjupersoner tror dock att det kommer dröja många år innan detta blir en möjlighet, 10 till 15 år är en återkommande gissning. En annan återkommande önskan är en lagstiftning som förbjuder diskriminering på grund av sexualitet.

Vad krävs då för att dessa framtidshopp ska bli verklighet? Både Gema och Nutin som främst talar om förändring i lagstiftning ser politiska kampanjer som ett viktigt redskap för att nå ett mer tolerant samhälle i framtiden. Saker som Gema anser är nödvändiga är:

Gema: *”Campaigns, awareness, sensitivity, talking about it. Making people aware that they are being discriminated, yeah campaigns basically, that would help a lot”*.

För att nå förändring i samhället menar Amna att fler människor bör “komma ut” och vara öppna med sin sexualitet. Amna menar att genom att fler individer är öppna inser “de” (normen) är “de andra” (avvikande från normen)” är “normala”.

Med denna strategi tror hon att attitydförändringar kan komma att ske i framtiden¹⁰³. Amna säger:

Amna: "More people to come out about their sexuality. Come out to their family, to their friends /.../ if more people come out they'll see that nothing is wrong with us. I think that would make a change".

En strategi för att uppnå förändring är alltså att våga komma ut med sin sexualitet och synas i samhället. Beeas hopp om framtiden är ljus:

Beea: "For what I would wish for is that I would be able to have this regular lifestyle, like usually the straight people have it now. You know like having a family and maybe I should be able to adopt a kid, I love kids so. I want to have just a normal life where people don't treat you, there doing things together and they have a kid. Like people say they're a couple and they live a normal life. I'm sure it will take another 25 years or so. By the time I'm 45 I'm sure".

Vidare ser Beea vikten av människors trygghet i sig själva som en nödvändig faktor i att skapa ett mer accepterande samhälle där människor oberoende av sexuell identitet ska känna sig trygga. Genom att fler kommer ut ser Beea det som en självklar följd av ökad acceptans för HBTQ-personer. Beeas erfarenheter av att "komma ut" inför hennes bekantskapskrets har varit positiv, något som hon inte riktigt hade räknat med.

Beea: "When I opened up I never expected my friends to accept me. But they did. And because they did I could opened up to many more other people. So I think that you need to first accept yourself, if you can accept yourself the other people will".

¹⁰³ Mattsson, 2005, s.67

7. Slutdiskussion

Vårt syfte med denna uppsats har varit att synliggöra hur det kan vara att leva som ”icke heterosexuell kvinna” i staden Mumbai i Indien. Vi ville problematisera de villkor som finns för kvinnor som bryter från heteronormen i den valda kontexten samt belysa de strategier de använder för att handskas med de rådande normerna. Vi valde därför att arbeta med frågeställningarna:

Vilka möjligheter och svårigheter finns det för kvinnor som avviker från den heterosexuella normen i Mumbai?

Vilka upplevelser och erfarenheter har kvinnorna gällande bemötande, förväntningar och normer?

Sexualitet är ett mer eller mindre tabumarkerat område i det indiska samhället, åtminstone då det kommer till kvinnlig sexualitet. Genom att uppfattas som man eller kvinna i den valda kontexten står man inför en rad olika traditionella och kulturella förväntningar. Det framgår i våra intervjuer att våra informanter upplever en skillnad av den kvinnliga kontra den manliga sexualiteten, vilket i sin tur innebär att även synen på kvinnlig och manlig ”icke-heterosexualitet” är något som upplevs olika. En påtaglig svårighet som våra informanter uttalar är det faktum att kvinnor inte förväntas ha något sexuellt begär i den existerande diskursen. Genom att som kvinna faktiskt själv benämna sig som något annat än heterosexuell avviker man från en av de mest grundläggande normerna i samhället.

I Indien lever man generellt sett med sina föräldrar tills den dag man gifter sig, vilket innebär att ”familjen” har ett stort inflytande över familjemedlemmarnas liv. Detta kan innebära en svårighet gällande individernas val att ”komma ut” och vara öppen med sin sexualitet. Likaså kan det faktum att individer bor med sin familj verka begränsande över individens möjligheter till att inleda relationer med partners då det kan finnas motstånd i hemmet, eller i alla fall rädsla för det. Att välja att bryta från normer kring boendestrukturer och då exempelvis flytta till egen lägenhet innebär även att bryta från traditioner och förväntningar kopplade till att ingå äktenskap. De förväntningar som finns kring att gifta sig med en person av motsatt kön är något som ofta uppkommit i våra intervjuer, det beskrivs som en påtaglig tradition som präglar individens liv i olika grad. Våra informanter upplever att det inte är ovanligt att individer som definierar sig själva som något annat än heterosexuella ”ger vika” för familjens och samhällets tryck och mot sin vilja ingår äktenskap med en av familjen ”godkänd” person. Några av våra informanter menar även att kvinnor är mer bundna till traditioner än män och att kvinnor har ett mindre handlingsutrymme. Familjens tankar och värderingar spelar alltså en avgörande roll i individens livsöden och kan ses som centrala faktorer gällande hur öppen en individ väljer att vara gällande sin sexualitet. En del av våra informanter menar att det är mer troligt att man blir gift om man kommer från en lägre klass och har lägre utbildning. Lägre klass och utbildning kan alltså resultera i sämre möjligheter för att kunna bryta från olika strukturer då detta förnklas med bättre ekonomiska förutsättningar.

För att två kvinnor ska kunna leva tillsammans är ett uppbyggande från diverse olika normer och förväntningar en nödvändighet. Men för att detta ska möjliggöras krävs alltså ett ekonomisk självförsörjande, vilket går att koppla till klass, kön

och etniska asymmetrier. Flera informanter berättar att den enda möjligheten till att flytta hemifrån utan att gifta sig är att flytta till en annan stad och för att göra det krävs en bra anledning. Detta gör en relation till en annan kvinna mycket problematisk då det är högst ovanligt att föräldrarna känner till och accepterar att deras döttrar ser sig själva som något annat än heterosexuella. Kvinnorna har därmed ingen plats där de kan träffas i enskildhet. Tillhör man en högre klass har man bättre förutsättningar till utbildning vilket kan resultera i ett välbetat arbete. Detta är något som i sin tur bidrar till ett ekonomisk självförsörjande vilket underlättar ett eventuellt uppbrytande från traditionella normer genom att exempelvis bryta boendestrukturen och flytta hemifrån.

Vidare är möjligheten av att "leva ut" sin sexualitet nära kopplat till acceptansen i samhället och till det utbud som finns av mötesplatser och organisationer. Dessa olika forum är olika lättillgängliga beroende på individernas bakgrund, där bland annat klass och kön spelar in. Inom de organisationer vi har fått inblick i kommunicerar man generellt sett genom det engelska språket, vilket kan användas som maktutövning där vissa individer inkluderas och andra exkluderas. Vi uppfattar det som att engelskan är en förutsättning för tillträde till det utbud som finns riktat mot icke heterosexuella kvinnor, därmed är även utbildning och högre klass förutsättningar för inkludering. På så vis kan språket bli en klassmarkör som sätter gränser. En annan återkommande uppfattning är det är lättare att "leva ut" sin sexualitet och bryta mot normer i en större stad än i en mindre. Detta resonemang bygger bland annat på uppfattningen om att större städers sammanblandning av människor från olika religioner, regioner, kulturer och länder leder till öppenhet och acceptans men också på uppfattningen om att det är vanligare att individer som bor i stora städer, som Mumbai, har högre utbildning i jämförelser med människor i rurala områden. Bristen på utbildning uppfattas leda till trångsynthet och mer traditionsbundet tänkande. I detta sammanhang är det viktigt att ha i åtanke att de informanter som uttrycker dessa åsikter kommer från en bakgrund av högre klass och att detta troligtvis påverkar deras utsagor.

Hur öppen en individ väljer att vara gällande sin sexualitet påverkas av deras förväntningar gällande omgivningens reaktioner och bemötande. Familjens väntade reaktion väger tungt men flera av våra informanter berättar att de väljer att inte vara öppna gällande sin sexualitet på arbetsplatsen eller i skolan på grund av rädsla för diskriminering. I Indien saknas lagstiftning mot diskriminering på grund av sexualitet vilket flera av våra informanter är mycket kritiska till. De menar att en sådan lagstiftning skulle innebära ökad trygghet för individer som väljer att "komma ut" men även bidra till en förändring i människors syn på sexualitet. Våra informanter upplever dock att en förändring har börjat äga rum, särskilt efter avskaffandet av section 377, men att detta är en generationsfråga vilket innebär att det kommer dröja många år innan icke heterosexuellitet accepteras på det sätt de önskar. De upplever yngre människor som mer öppna och toleranta och vi tolkar detta som att diskursen rörande sexualitet sakta håller på att förändras i Indien.

Vi menar att vår studie kring icke heterosexuella kvinnor i Mumbai skulle kunna ligga till grund för fortsatt forskning. Vi finner ett särskilt intresse av en uppföljning av denna studie där ett fokus förslagsvis skulle ligga på hur den eventuella förändringen i synen på sexualitet påverkat våra informanter. Här skulle det även vara intressant att få med ett djupare klassperspektiv och bredda vårt urval. Vi anser även att det vore av intresse att titta närmare på andra kontexter runt om i världen med samma syfte och metod som i denna studie. Detta skulle kunna ge en

viss insyn av olika individers erfarenheter av svårigheter och möjligheter att avvika från en antagen universell heteronorm.

8. Källförteckning

8.1 Litteratur

Alvesson, M & Deetz, S (2000) *Kritisk samhällsvetenskaplig metod*
Studentlitteratur: Lund

Avrahami, D (2007) *Vi dansar inte på bordet - lesbiska invandrarkvinnor i Sverige : stigmatisering & stolthet*
Ramlösa: Pickabook

Balibar, E (2002) Rasism och kris (s.279-291) I: Balibar, E. & Wallerstein, I. (red.) *Ras, Nation, Klass*.
Uddevalla: Daidalos

Bennett, J- M (2006) Lesbian-like and the social history of lesbianism (244-259)
I: red. Morgan, S *The feminist reader*
Routledge

Bergström, G & Boreùs, K (red.) (2005) *Textens mening och makt Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*,
Lund: Studentlitteratur

de los Reyes, P & Mulinari, D (2005) *Intersektionalitet – Kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*
Malmö:Liber

de los Reyes, P, Molina, I & Mulinari, D (2002) *Maktens (o)lika förklädnader – Kön, klass & etnicitet i det postkoloniala Sverige*.
Stockholm: Nordstedts förlag

Eldén, S (2005) ”Att fånga eller bli fångad i diskursen?” (60-74) I Lundqvist, Å, Davies, K, Mulinari, D (red.) *Att Utmana Vetandets Gränser*
Malmö: Liber

Eriksson, C, Eriksson Baaz, M & Thörn, H (red.) (1999) *Globaliseringens kulturer – Den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället*
Nya Doxa, Nora

Faderman, L (2006) Who hid lesbian history? (s.205-211) I: Morgan, S *The feminist reader*
Routledge

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (2005)
Vetenskapsrådet: Elanders Gotab

Foucault, M (1988) *Power and Knowledge*
New York: Random House USA Inc

- Foucault, M (2004) *Sexualitetens historia Band 1, Viljan att veta*
 Uddevalla: Diadalos
- Gangilo, G Issues of sexuality and representation (s53-66) I: Gokulsing, K – M & W, Dissanayake (2009) *Popular culture in a globalised India*
 Oxon: Routlage
- Hammersley M & Atkinson, P (2007) *Ethnography – Principles and Practice*
 England
- Larsen, M (2009) *Vulnerable daughters in times of change: emerging contexts of discrimination in Himachel Pradesh, India*
 Intellecta Infolog AB
- Lykke, N (2008) *Könsforskning: en guide till feministisk teori, metodologi og skrift.*
 Frederiksberh: Samfundslitteratur
- Mattsson, T (2005) *I viljan att göra det normala*
 Växjö: Égalité
- Mohanty, C-T (1999) Med västerländska ögon – Feministisk forskning och kolonial diskurs (s.195-210) I: Eriksson, C, Eriksson Baaz, M & Thörn, H (red.) *Globaliseringens kulturer – Den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället*
 Nya Doxa, Nora Nussbaum
- Okin, S. M (2002) *Mångkulturalism – kvinnor i kläm?*
 Göteborg: Diaddalos
- Robson, C (2005) *Real World Research –resporces for social scientists and Practitioner researchers*
 England: Blackwell Publish Inc
- Rosenberg: Tiina (2007) *L-ordet- vart tog alla lesbiska vägen?*
 Sverige: Normal förlag
- Rosengren, K-E & Arvidson, P (2002) *Sociologisk metodik*
 Malmö: Liber
- Rupp, L-J (2006) Toward a global history of same sex sexuality (s.260-270) I: Morgan, S *The feminist reader*
 Routledge
- Sandell, K & Mulinari, D (2006) *Feministiska inventioner- berättelser om och från en annan värld,*
 Stockholm: Atlas Akademi
- Sandell, K (2005) Enkla tekniker och besvärliga frågor: att arbeta med Donna Haraway (s.75-90) I: Lundqvist, Å, Davies, K & Mulinari, D(red.): *Att Utmana Vetandets Gränser*

Malmö: Liber

Stukát,S (2005) *Statistikens grunder*

Lund: Studentlitteratur

Svensson, P-G & Starrin, B (1996) *Kvalitativa studier i teori och praktik*, Lund:

Studentlitteratur

Thomassen, M (2007) *Vetenskap, kunskap och praxis*

Gleerups

Wikström, H (2007) *(o)möjliga positioner*

Göteborg: Intellecta Docusys

8.2 Tidskrifter

Phukan, V Voises (2010) *Bombay Dost*, volym 1, 2010 s.1

Row Kavi, A (2010) The roar of the spirit *Bombay Dost*, volym 1, 2010 s.21-24

Biswas, R (2009) Friska vindar från Delhi *Kom ut* nr 3, 2009, s. 37

Editor (2009) Editorial *Stop scripts* 2009 volym 12 s. 5-7

8.3 Internet

Internet 1: <http://esa.un.org/unup/p2k0data.asp> (2010-03-15)

Internet 2: <http://www.ne.se.support.mah.se/lang/indien> (2010-05-08)

Internet 3:

http://www.manskligarattigheter.gov.se/dynamaster/file_archive/080327/633d5eb5fc7c67f860b893880d40bfe8/Indien.pdf

Human Development Report, 2005 (2010-03-12)

Internet 4: <http://www.mumbaiqueerfest.com/> (2010-05-10)

Internet 5: <http://www.dn.se/kultur-noje/nyheter/queerfilm-spranger-granser-i-mumbai-1.1081650> (2010-05-10)

Internet 6: <http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr2005/> (2010-04-15)

Bilaga1

Intervjuguide för kvinnor som definierar sig som något annat än heterosexuella

Information about the informant

Name

Age

Life situation (relationship status, work, education, hometown, family)

Non - heterosexuality

How do you define your sexuality?

Are you open about your sexuality?

To live as a non-heterosexual

What's life like for non-heterosexual women in Mumbai? Ex. Organizations, seminars, clubs, events etc.

What alternatives are there for non-heterosexual women? Ex. being open, having a partner, finding a partner etc.

Is there any difference between being a non-heterosexual woman and a non-heterosexual man in Mumbai? In what way and why do you think that is?

Are you active in any HBTQ-organization?

Have the recent legalization of homosexuality had any impact on your life; did it change anything for you? In what way? If no, why do you think that is?

Is discrimination because of sexuality common in Mumbai?

Do you think it's any difference in being non-heterosexual in Mumbai from any other place in India? Why/Why not?

Expectations and approach by others

What traditions and norms regarding women are there in India?

What traditions and norms regarding sexuality are there in India?

What expectations do you find that others have on you? (ex starting a family, getting married)

How do these norms and traditions affect you? What is it like to avoid from/be different from the norms and traditions?

What are the reactions from the persons around you? (If open, family, friend and society)

If open: what consequences have you experienced?

Strategies (if open)

How open are you regarding your sexuality in different situations? Ex family, work, friends and school.

Do you find it possible to show your relationship open in the street? Ex holding hand, kissing. How does/do you think people react/would react?

How do you handle negative response from others in different situations?

Future

Do you think that the perception on sexuality will change in India? In what way?

What do think your life will be like in the future? Ex will you be living with your girlfriend? Will people around you accept you the way you are?
What is your wish for the future? What do you think is needed to make that possible?

Bilaga 2

Intervjuguide för personer som arbetar med HBTQ-frågor

Information about the informant

Name

Age

Work, profession, task

To live as a non-heterosexual

What possibilities are there to live as non-heterosexual women in Mumbai? Ex. being open, having a partner, finding a partner etc.

What alternatives are there for non-heterosexual women in Mumbai? Ex. Organizations, seminars, clubs, events etc.

Is there any difference between being a non-heterosexual woman and a non-heterosexual man in Mumbai? In what way and why do you think that is?

Have the recent legalization of homosexuality had any impact on life for people that define themselves as something other than heterosexual? In what way? If no, why do you think that is?

Is discrimination because of sexuality common in Mumbai?

Do you think it's any difference in being non-heterosexual in Mumbai from any other place in India? Why/Why not?

Expectations and approach by others

What traditions and norms regarding women are there in India?

What traditions and norms regarding sexuality are there in India?

What expectations do you find that others have on girls? (ex starting a family, getting married)

How do these norms and traditions affect people? What consequences are there for non-heterosexual persons? What is it like to avoid from/be different from the norms and traditions?

Strategies

Do you think that non-heterosexual women find it possible to show their relationship open in the street? Ex holding hand, kissing. How does/do you think people react?

What do you think is the best way of handling negative response from other people in different situations?

Future

Do you think that the perception on sexuality will change in India? In what way?

What do think your life for non-heterosexual women will be like in the future?

What is your wish for the future? What do you think is needed to make that possible?